

Annex

Descobreix Puig-reig

Una experiència audiovisual per redescobrir Puig-reig

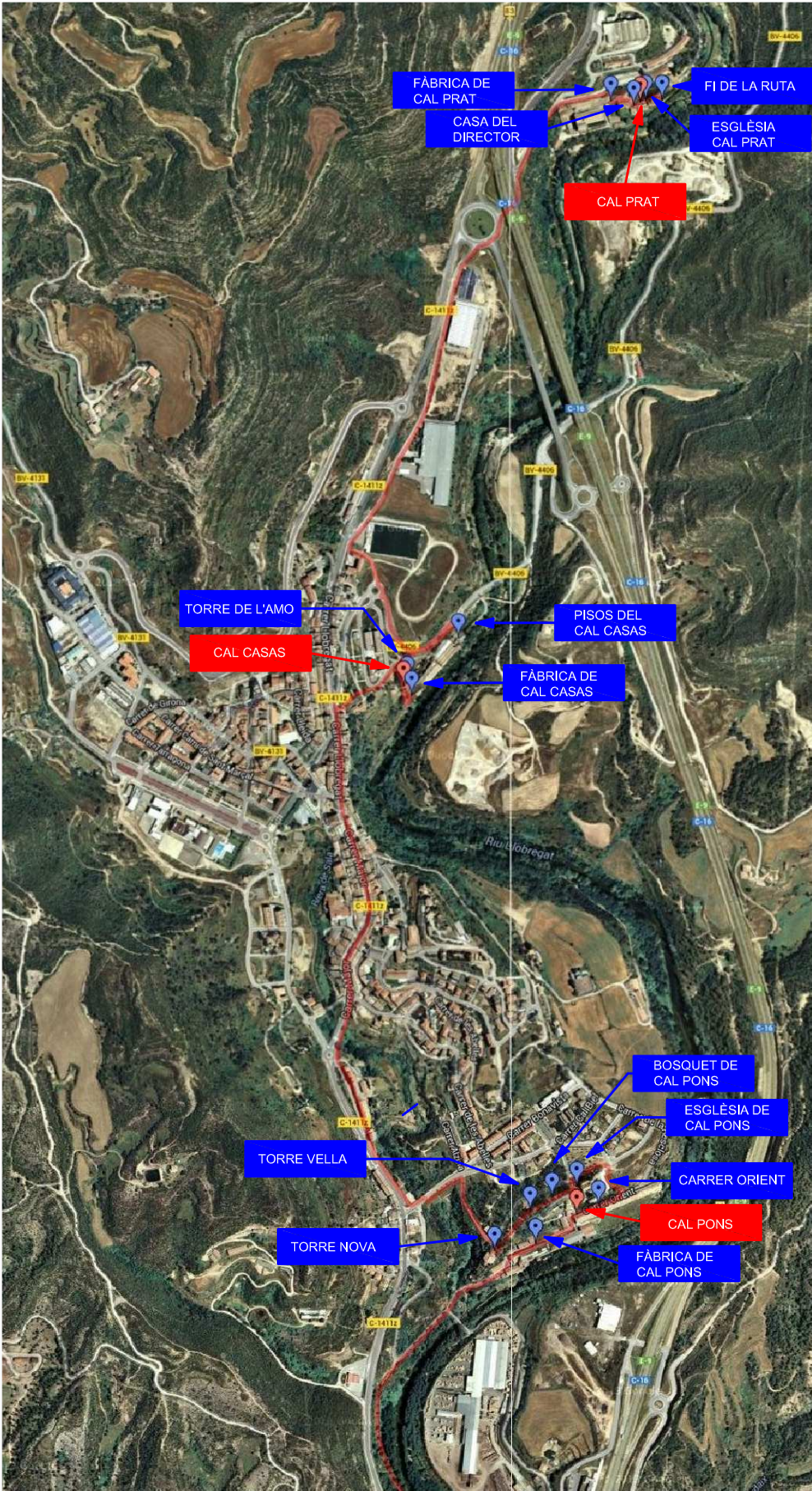
Índex

1. Mapes de les rutes	3
2. Partitures	7
2.1 Partitures Colònia	7
2.2 Partitures Pout-pourri.....	17
2.3 Partitures Cant Gregorià	23
2.4 Partitures El Rossinyol.....	34
2.5 Partitures Dansa Medieval.....	36
2.6 Partitures Pobre i alegre	54
2.7 Partitures Batalla Templera	56
3. Entrevista Rosa Serra	75
4. Transcripcions audioguies.....	82
4.1 Transcripcions audioguies Ruta de les Colònies Tèxtils	82
4.2 Transcripcions audioguies Ruta de Fonollet.....	87
4.3 Transcripcions audioguies Ruta de Merola.....	90
4.4 Transcripcions audioguies Ruta Templera.....	93
5. Descobreix Puig-reig, la música (CD)	

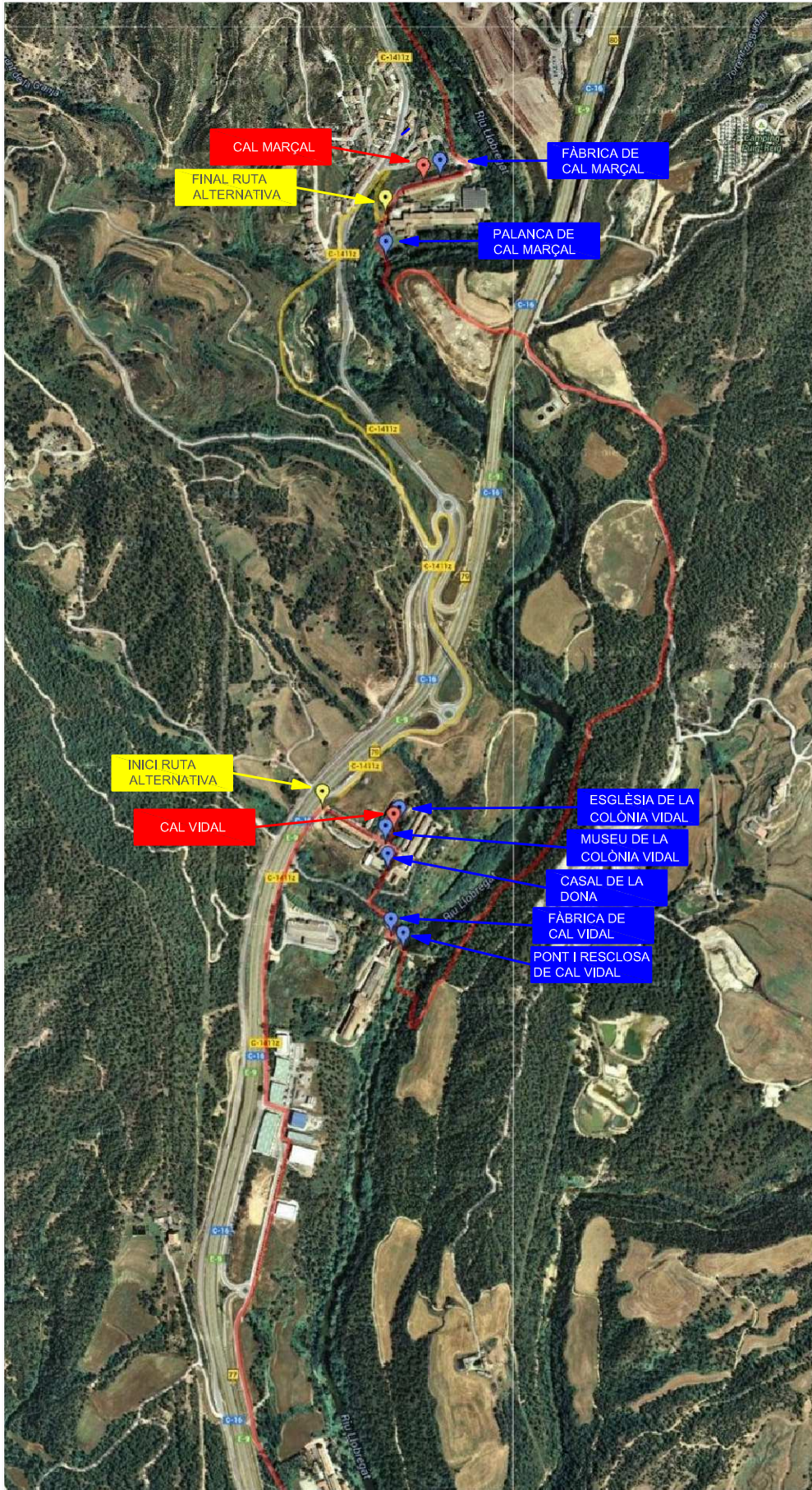
RUTA DE LES COLÒNIES TÈXTILS DE PUIG-REIG

a

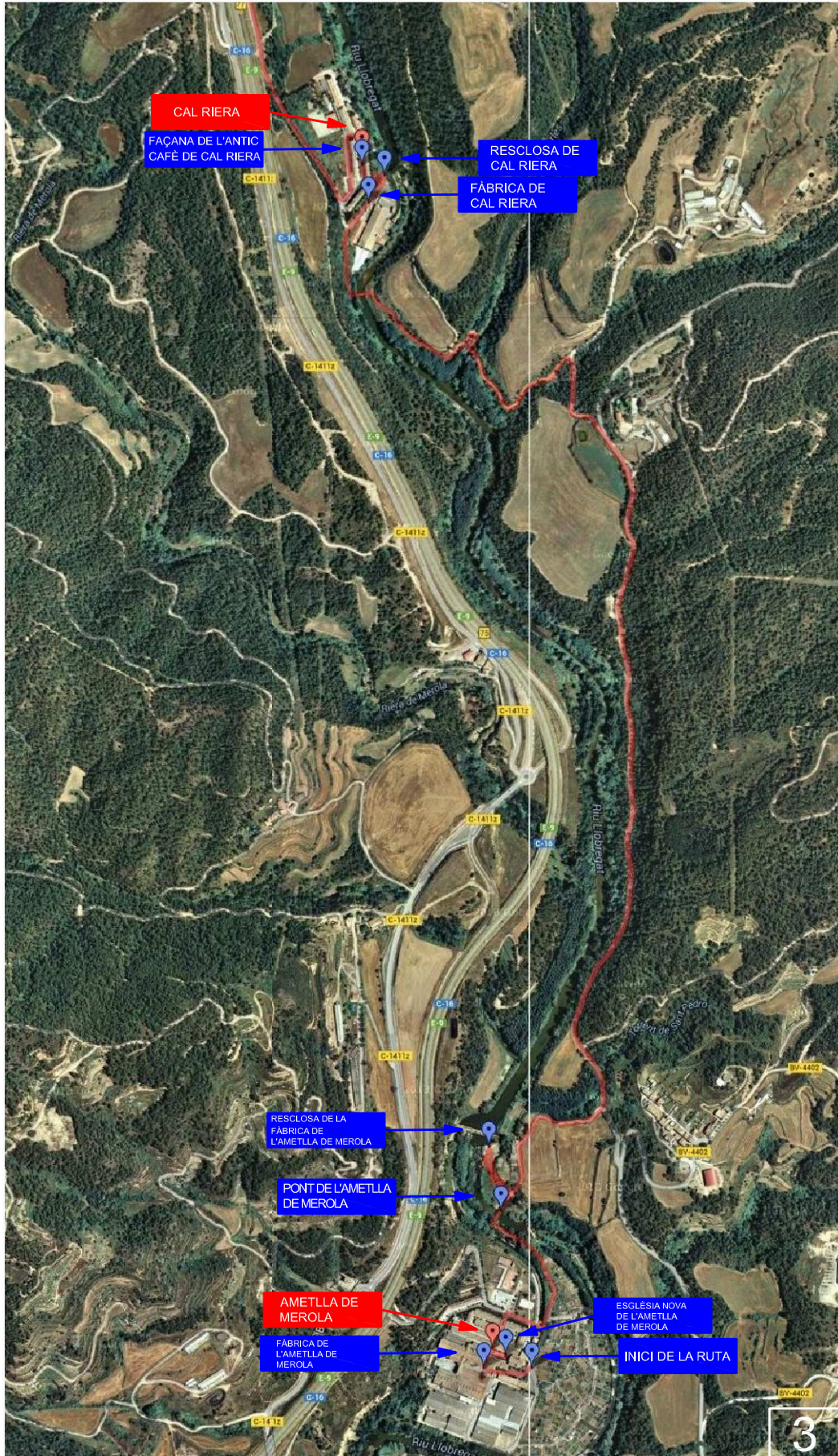

a

b

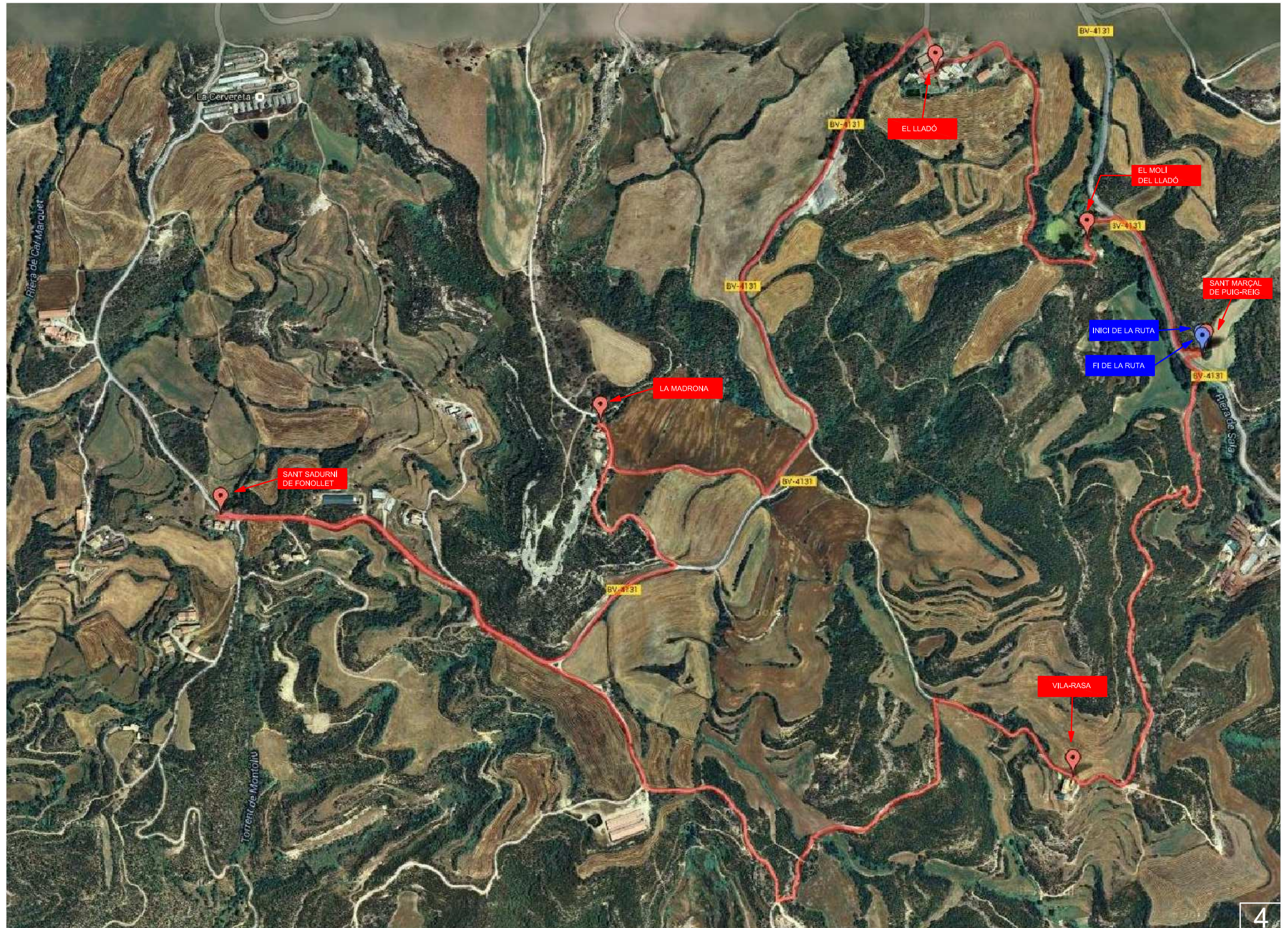

b

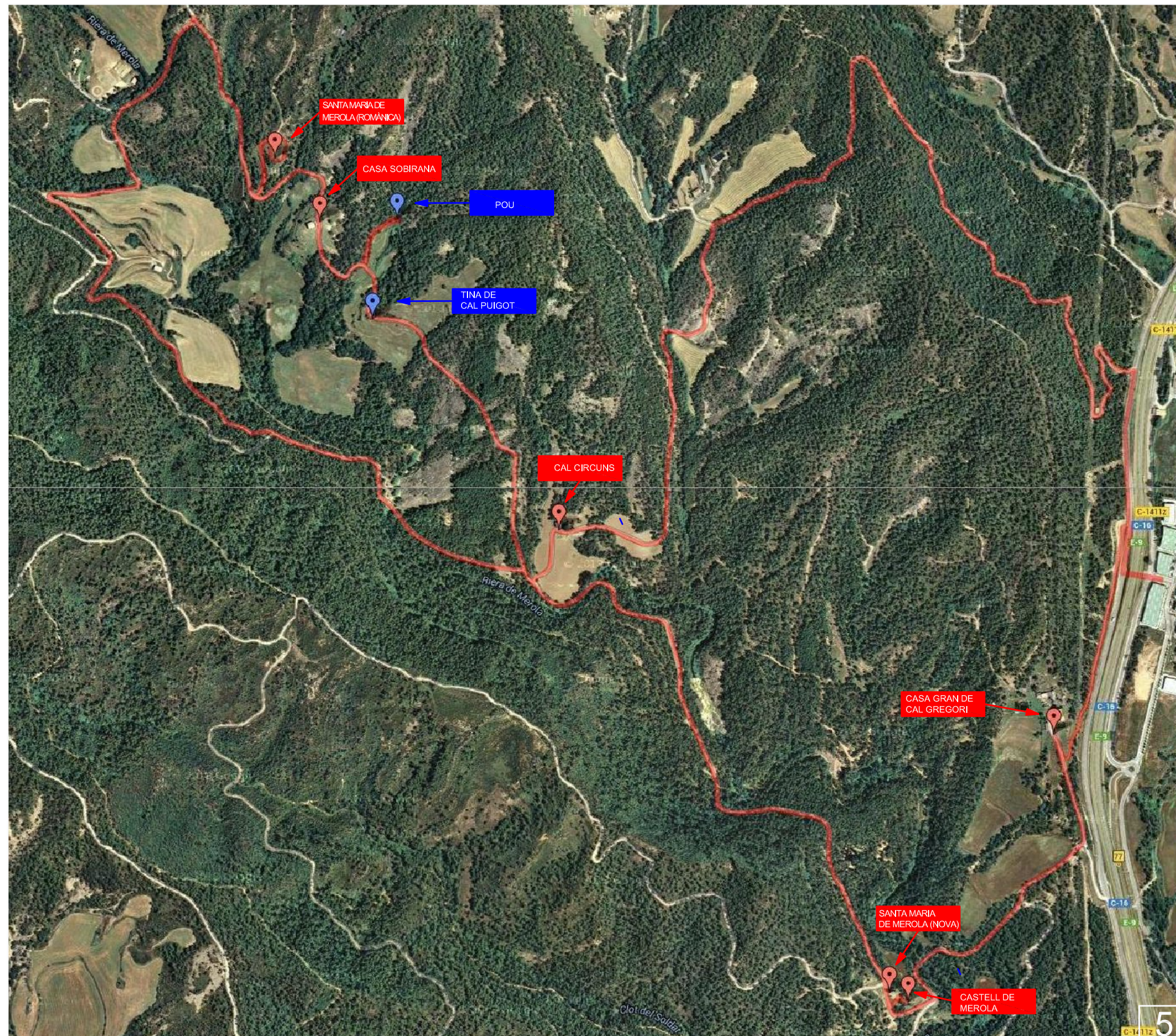

RUTA DE FONOLLET

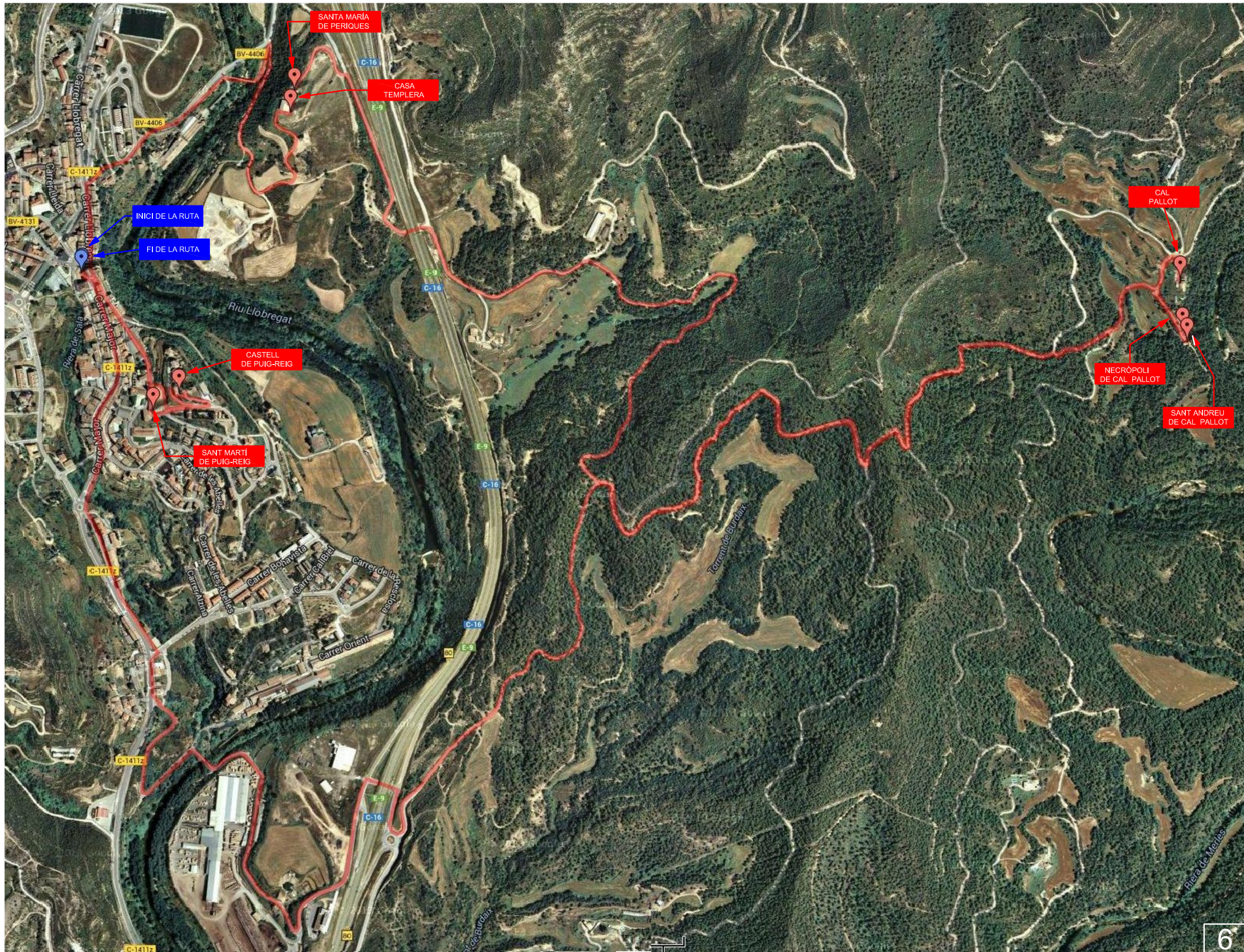

ruta de merola

RUTA

 TEMPLERA

COLONIA

SCORE

ALTO SAX.

TENOR SAX.

ELECTRIC GUITAR

The first system of musical notation for 'COLONIA' features three staves. The Alto Saxophone staff has a treble clef, a key signature of four sharps (F#, C#, G#, D#), and a 2/4 time signature. It contains four measures of whole rests. The Tenor Saxophone staff also has a treble clef, the same key signature, and a 2/4 time signature. It contains four measures of half notes, with the first measure starting on a whole rest. The Electric Guitar staff has a treble clef, the same key signature, and a 2/4 time signature. It contains eight measures of chords, with the first measure starting on a whole rest. The chords are: F#m (measures 1-2), C#m (measures 3-4), G#m (measures 5-6), and D#m (measures 7-8).

A. SX.

T. SX.

E. GTR.

The second system of musical notation for 'COLONIA' features three staves. The Alto Saxophone staff has a treble clef, a key signature of four sharps (F#, C#, G#, D#), and a 2/4 time signature. It contains four measures of whole rests. The Tenor Saxophone staff also has a treble clef, the same key signature, and a 2/4 time signature. It contains four measures of whole rests. The Electric Guitar staff has a treble clef, the same key signature, and a 2/4 time signature. It contains eight measures of chords, with the first measure starting on a whole rest. The chords are: F#m (measures 1-2), C#m (measures 3-4), G#m (measures 5-6), and D#m (measures 7-8).

A. SX.

T. SX.

E. GTR.

The third system of musical notation for 'COLONIA' features three staves. The Alto Saxophone staff has a treble clef, a key signature of four sharps (F#, C#, G#, D#), and a 2/4 time signature. It contains four measures of whole rests. The Tenor Saxophone staff also has a treble clef, the same key signature, and a 2/4 time signature. It contains four measures of whole rests. The Electric Guitar staff has a treble clef, the same key signature, and a 2/4 time signature. It contains eight measures of chords, with the first measure starting on a whole rest. The chords are: F#m (measures 1-2), C#m (measures 3-4), G#m (measures 5-6), and D#m (measures 7-8).

A. SX. 25

T. SX.

E. GTR. 25

A. SX. 29

T. SX.

E. GTR. 29

A. SX. 33

T. SX.

E. GTR. 33

A. SX. 37

T. SX.

E. GTR. 37

A. SX. 41

T. SX.

E. GTR. 41

A. SX. 45

T. SX.

E. GTR. 45

A. SX. 50

T. SX.

E. GTR. 50

A. SX. 54

T. SX.

E. GTR. 54

A. SX. 57

T. SX.

E. GTR. 57

A. SX.

T. SX.

E. GTR.

61

A. SX.

T. SX.

E. GTR.

65

A. SX.

T. SX.

E. GTR.

ALTO SAX.

COLONIA

20

25

30

34

39

45

55

59

67

2

5

4

2

2

2

Detailed description: This is a musical score for an Alto Saxophone, titled 'COLONIA'. The score is written in treble clef with a key signature of three sharps (F#, C#, G#) and a 4/4 time signature. The music consists of nine staves of notation. The first staff begins with a measure containing a whole note and the number '20' above it. The subsequent staves contain various rhythmic patterns, including eighth notes, sixteenth notes, and quarter notes, often grouped with beams. There are several measures with rests, some of which are marked with numbers above them: '5' (measure 45), '2' (measure 55), '4' (measure 59), and '2' (measure 67). The score concludes with a double bar line at the end of the ninth staff.

COLONIA

TENOR SAX.

8

15

22

29

36

43

51

61

67

2

4

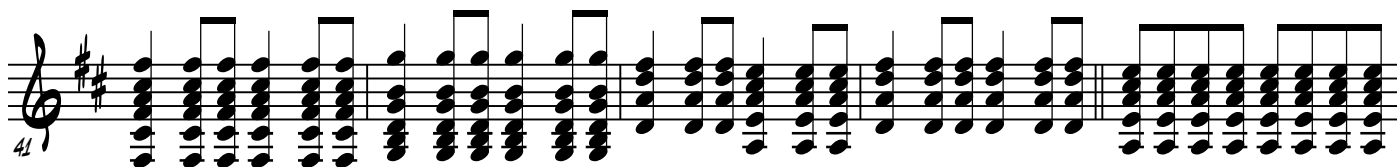
2

ELECTRIC GUITAR

COLONIA

This musical score is for an electric guitar, titled "COLONIA". It is written in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a 4/4 time signature. The score consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps, and a 4/4 time signature. The music is primarily composed of chords, with some melodic lines interspersed. The notation includes various chord symbols, such as F#m, C#m, and D#m, and some melodic lines with eighth and sixteenth notes. The score is divided into measures by vertical bar lines. The first staff contains 8 measures, the second 8 measures, the third 8 measures, the fourth 8 measures, the fifth 8 measures, the sixth 8 measures, the seventh 8 measures, and the eighth 8 measures. The total length of the piece is 64 measures. The score is written in a standard musical notation style, with notes, stems, and bar lines clearly visible. The key signature of two sharps is indicated by two sharp symbols (#) on the F and C lines of the staff. The 4/4 time signature is indicated by a "4" over a "4". The first staff begins with a treble clef. The music is primarily composed of chords, with some melodic lines interspersed. The notation includes various chord symbols, such as F#m, C#m, and D#m, and some melodic lines with eighth and sixteenth notes. The score is divided into measures by vertical bar lines. The first staff contains 8 measures, the second 8 measures, the third 8 measures, the fourth 8 measures, the fifth 8 measures, the sixth 8 measures, the seventh 8 measures, and the eighth 8 measures. The total length of the piece is 64 measures. The score is written in a standard musical notation style, with notes, stems, and bar lines clearly visible.

POUT-POURRI

(A)

TENOR SAX.

ELECTRIC GUITAR

T. SX.

E. GTR.

T. SX.

E. GTR.

T. SX.

E. GTR.

T. SX.

E. GTR.

POUT-POURRI

2
B

T. SX. 21

E. GTR. 21

T. SX. 25

E. GTR. 25

T. SX. 29

E. GTR. 29

T. SX. 33

E. GTR. 33

T. SX. 37

E. GTR. 37

[C] SWING

41

T. SX.

E. GTR.

45

T. SX.

E. GTR.

49

T. SX.

E. GTR.

53

T. SX.

E. GTR.

57

T. SX.

E. GTR.

POUT-POURRI

A

9

14

B

20

30

C SWING

37

47

53

59

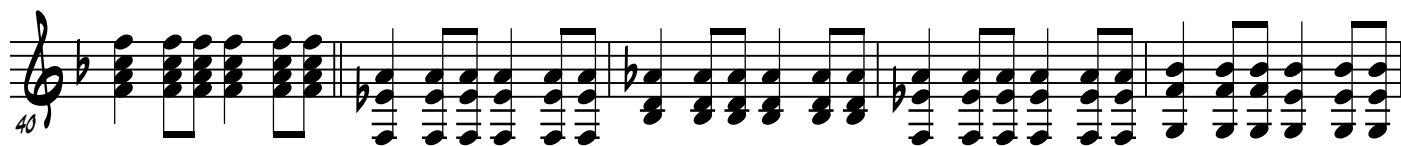
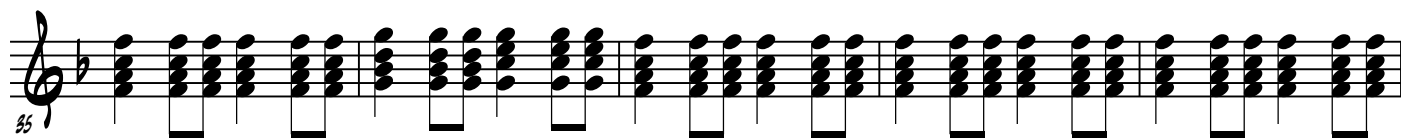
POUT-POURRI

A

Section A consists of six staves of music in 4/4 time, featuring a continuous eighth-note triplet pattern. The first staff contains measures 1 through 3. The second staff contains measures 4 through 6. The third staff contains measures 7 through 9. The fourth staff contains measures 10 through 12. The fifth staff contains measures 13 through 15. The sixth staff contains measures 16 through 18. Each measure is marked with a '3' and a bracket, indicating a triplet of eighth notes.

B

Section B consists of three staves of music in 4/4 time, featuring a continuous eighth-note triplet pattern. The first staff contains measures 19 through 21. The second staff contains measures 22 through 24. The third staff contains measures 25 through 27. Each measure is marked with a '3' and a bracket, indicating a triplet of eighth notes.

CANT GREGORIA

ACOUSTIC GUITAR

ELECTRIC GUITAR

ALTO

TENOR

8

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

7

8

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

12

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

17

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

22

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

27

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

37

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

39

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

41

AC. GTR.

E. GTR.

A

T

45

Ac. GTR.

E. GTR.

A

T

51

8

Ac. GTR.

E. GTR.

A

T

58

8

ACOUSTIC GUITAR

CANT GREGORIA

2 8 8

22

29

34

37

40

43 8 8 2

CANT GREGORIA

2 8

15

21

27

32

38

43

48 8 2

CANT GREGORIA

ALTO

Musical score for Alto voice, Cant Gregoria. The score consists of seven staves of music, each beginning with a measure number. The key signature is one flat (B-flat) and the time signature is 4/4. The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and dynamic markings (2, 8, 8). The score ends with a double bar line and a fermata on the final note of the seventh staff.

28

8

8

34

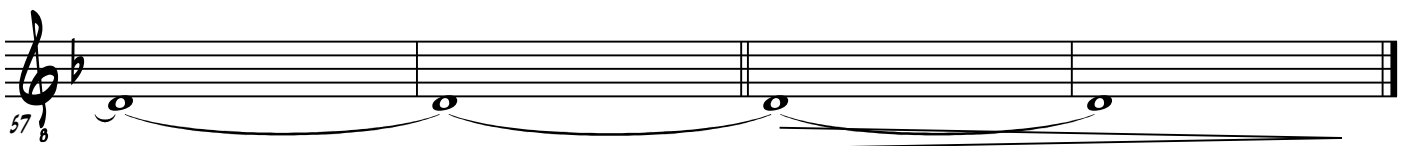
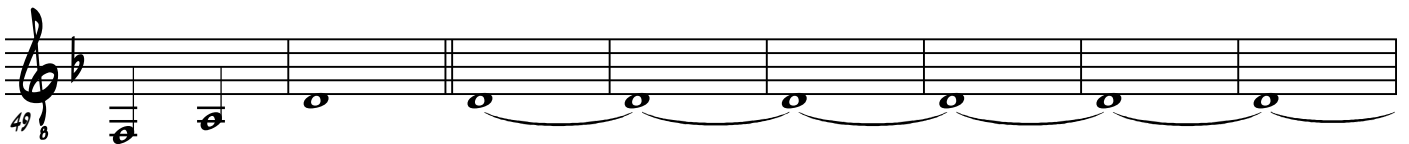
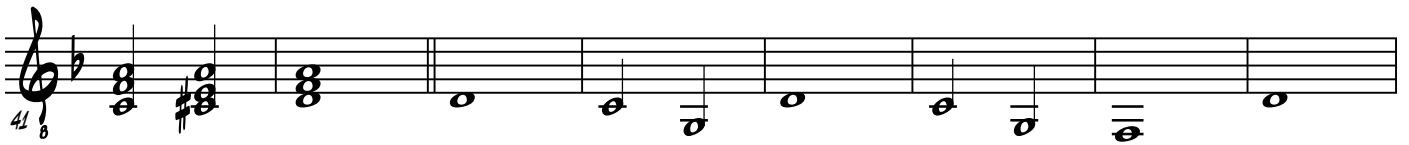
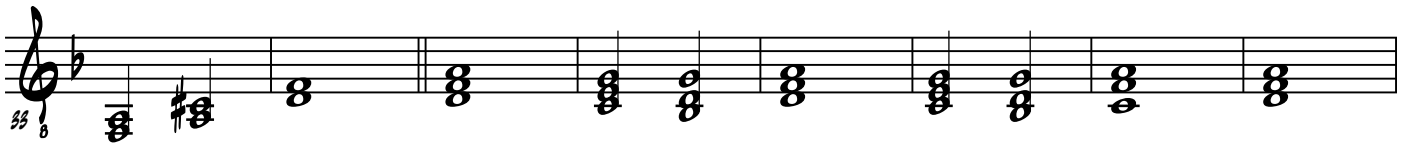
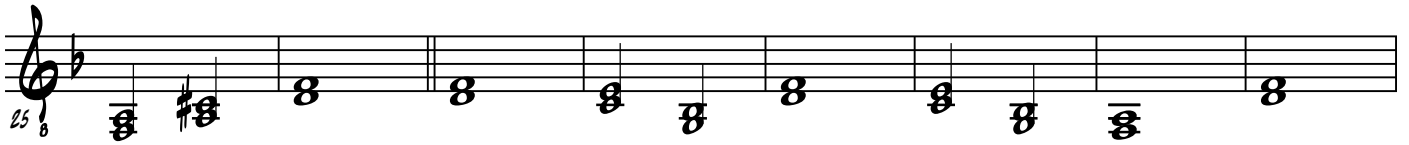
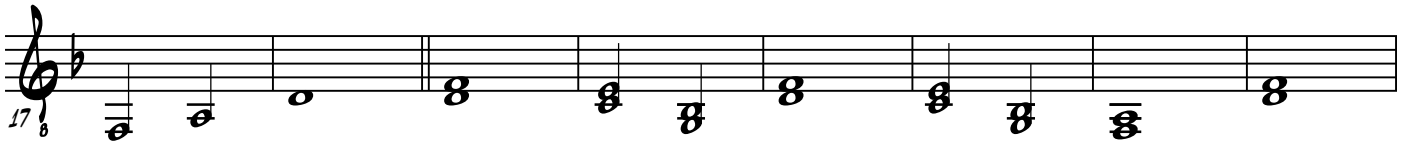
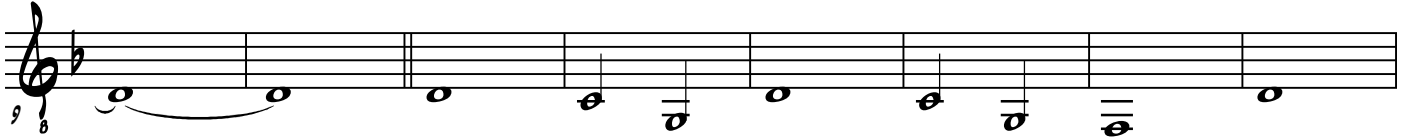
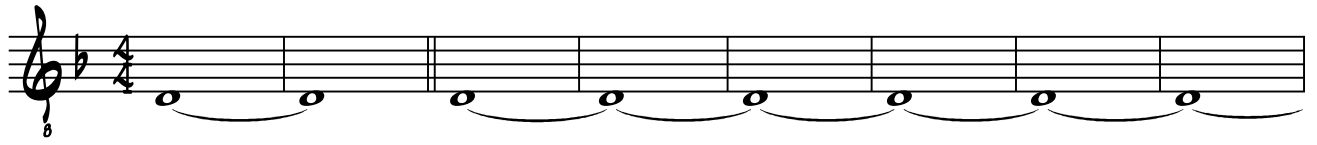
40

53

60

CANT GREGORIA

TENOR

EL ROSSINYOL

SCORE

TRADICIONAL CATALANA
CMA7 Dm7 Em7 G7
ARRANGED BY:
Am7 Dm7 G7

ELECTRIC GUITAR

The musical score for Electric Guitar is written in 4/4 time. It consists of three staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody starts with a quarter note G4, followed by a quarter rest, then a quarter note A4, and a quarter note B4. A repeat sign follows, with the first ending leading to a quarter note C5 and a quarter note B4. The second ending leads to a quarter note A4 and a quarter note G4. The second staff continues the melody with a quarter note F#4, a quarter note E4, a quarter note D4, and a quarter note C4. It then has a quarter rest, followed by a quarter note B3, a quarter note A3, and a quarter note G3. The third staff begins with a quarter note F#3, a quarter note E3, and a quarter note D3. It then has a quarter rest, followed by a quarter note C3, a quarter note B2, and a quarter note A2. The score ends with a double bar line and a repeat sign.

Chords indicated above the staff:

- Staff 1: CMA7, Dm7, Em7, G7, Am7, Dm7, G7
- Staff 2: CMA7, A7, Dm7, G7, CMA7, Dm7, G7
- Staff 3: CMA7, Abm7, Db7

Staff 1 starts with a 6 (likely indicating the 6th fret).

SCORE

EL ROSSINYOL

TRADICIONAL CATALANA

ARRANGED BY: !

DMaj7 E7 F#M7 A7 B7 E7 A7

TENOR SAX.

Musical score for Tenor Saxophone, featuring three staves of music in G major (one sharp) and 4/4 time. The score includes various chords and melodic lines.

Staff 1: Measures 1-4. Chords: DMaj7, E7, F#M7, A7, B7, E7, A7.

Staff 2: Measures 5-8. Chords: DMaj7, B7, E7, A7.

Staff 3: Measures 9-12. Chords: DMaj7, E7, A7, DMaj7, Bbm7, Eb7.

DANSA MEDIEVAL

SCORE

Musical score for "DANSA MEDIEVAL" featuring Alto Sax, Tenor Sax, Acoustic Guitar, Electric Guitar, Alto Sax, Tenor Sax, Acoustic Guitar, and Electric Guitar.

The score is divided into two systems. The first system includes Alto Sax, Tenor Sax, Acoustic Guitar, and Electric Guitar. The second system includes Alto Sax, Tenor Sax, Acoustic Guitar, and Electric Guitar.

First System:

- ALTO SAX.** and **TENOR SAX.** are in treble clef, key of D major (three sharps), and 4/4 time. They play whole notes in the first two measures, followed by a repeat sign, and then whole notes in the third measure.
- ACOUSTIC GUITAR** and **ELECTRIC GUITAR** are in treble clef, key of D major, and 4/4 time. They play a rhythmic pattern of eighth notes in the first two measures, followed by a repeat sign, and then a different rhythmic pattern in the third measure.

Second System:

- A. SX.** and **T. SX.** are in treble clef, key of D major, and 4/4 time. They play whole notes in the first two measures, followed by a repeat sign, and then whole notes in the third measure.
- AC. GTR.** and **E. GTR.** are in treble clef, key of D major, and 4/4 time. They play a rhythmic pattern of eighth notes in the first two measures, followed by a repeat sign, and then a different rhythmic pattern in the third measure.

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

16

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

20

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

24

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

28

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

32

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

36

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

The musical score is written for four instruments: A. SX. (Alto Saxophone), T. SX. (Tenor Saxophone), Ac. GTR. (Acoustic Guitar), and E. GTR. (Electric Guitar). The key signature is three sharps (F#, C#, G#). The score is divided into two systems, each starting at measure 32 and 36. The A. SX. and T. SX. staves use treble clefs, while the Ac. GTR. and E. GTR. staves use treble clefs. The E. GTR. staff includes a 7-string guitar tuning (E, A, D, G, B, E, E). The music consists of rhythmic patterns and melodic lines typical of medieval dance music.

A. SX. 40

T. SX.

Ac. GTR. 40

E. GTR.

A. SX. 44

T. SX.

Ac. GTR. 44

E. GTR.

48

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

52

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

56

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

60

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

E. GTR.

A. SX. 64

T. SX.

Ac. GTR. 64

E. GTR.

A. SX. 68

T. SX.

Ac. GTR. 68

E. GTR.

A. SX.

T. SX.

Ac. GTR.

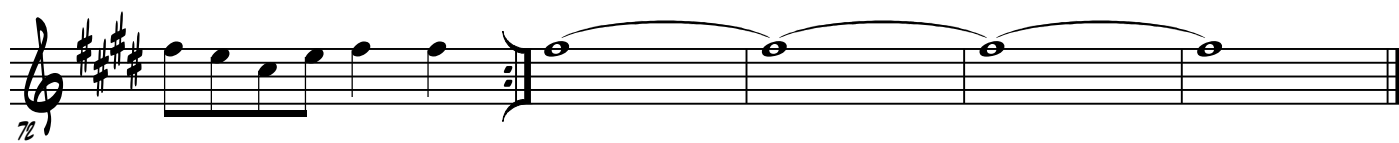
E. GTR.

72

ALTO SAX.

DANSA MEDIEVAL

The musical score is written for Alto Saxophone in 4/4 time with a key signature of three sharps (F#, C#, G#). The score consists of eight staves. The first staff contains four measures of whole notes, each with a repeat sign and a measure number above it: 2, 8, 2, and 4. The subsequent seven staves contain melodic lines starting from measure 17. Measure numbers 17, 22, 27, 32, 37, 42, and 47 are placed at the beginning of their respective staves. The notation includes various rhythmic patterns such as eighth and sixteenth notes, as well as repeat signs.

DANSA MEDIEVAL

TENOR SAX.

2 8 2 4

17

29

34

39

44

49

54

59

64

68

72

ACOUSTIC GUITAR

DANSA MEDIEVAL

5

10

14

18

23

27

32

ELECTRIC GUITAR

DANSA MEDIEVAL

2

6

11

19

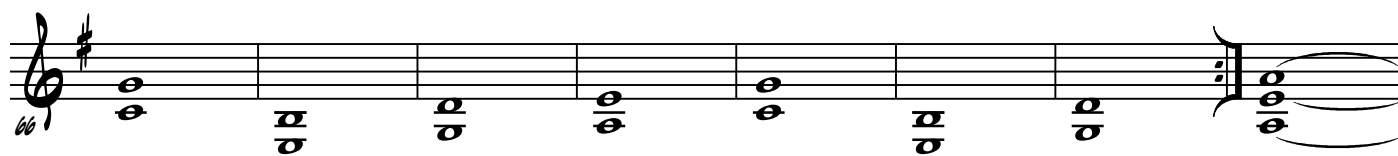
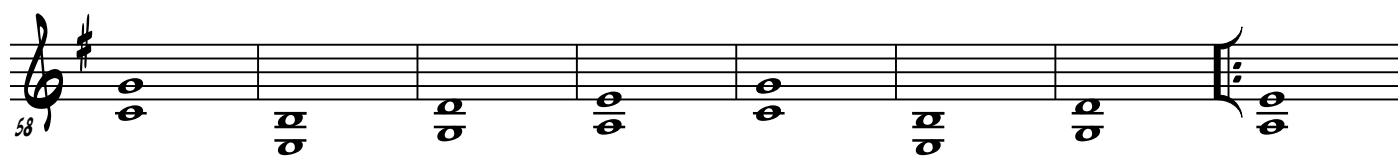
26

32

37

50

AM AM7

POBRE I ALEGRE

TRADICIONAL

ARRANGED BY:

Chords: C^{MA7} D^{M7} G⁷ C^{MA7} G⁷

TENOR SAX. 1

TENOR SAX. 2

Chords: C^{MA7} D^{M7} G⁷ C^{MA7} C⁷

T. SX. 1

T. SX. 2

Chords: F F^{MA7}/E F⁷/E^b D^{M7} G⁷

T. SX. 1

T. SX. 2

Chords: C^{MA7} D^{M7} G⁷ C^{MA7} D^{M7} G⁷

T. SX. 1

T. SX. 2

POBRE I ALEGRE

TRADICIONAL

ARRANGED BY:

DMA7

EM7

A7

DMA7

A7

TENOR SAX. 1

TENOR SAX. 2

DMA7

EM7

A7

DMA7

D7

T. SX. 1

T. SX. 2

G

GMA7/F#

G7/F

EM7

A7

T. SX. 1

T. SX. 2

DMA7

EM7

A7

DMA7

EM7

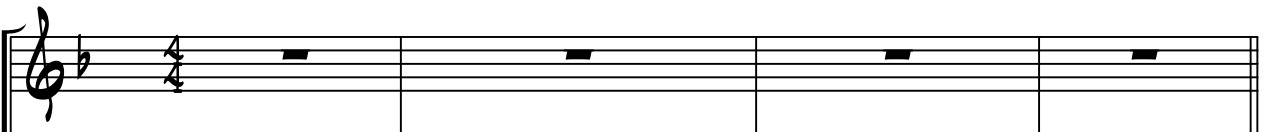
A7

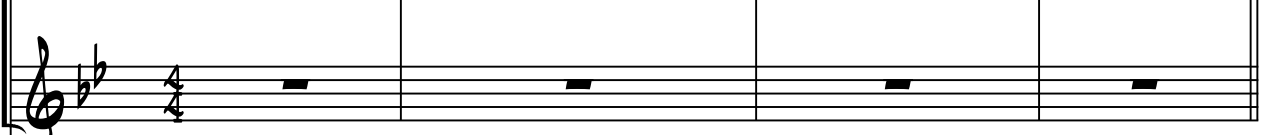
T. SX. 1

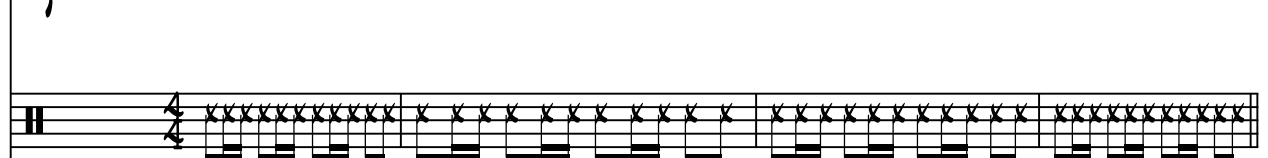
T. SX. 2

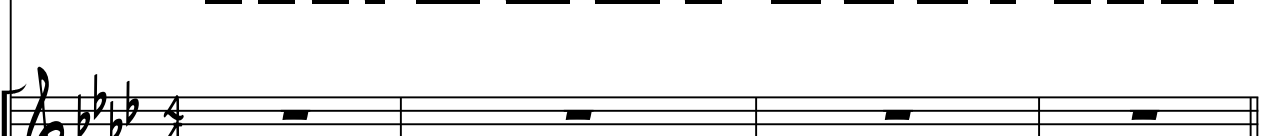
LLUITA TEMPLERA

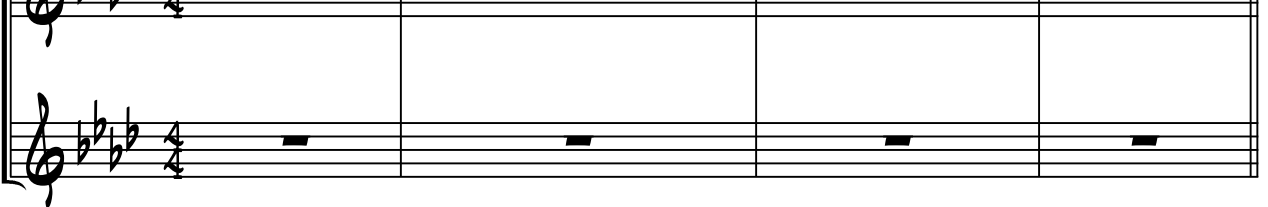
SCORE

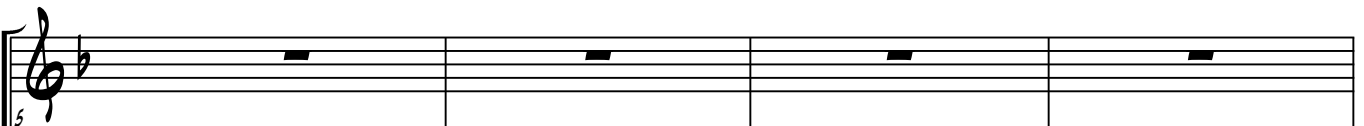
ALTO SAX.

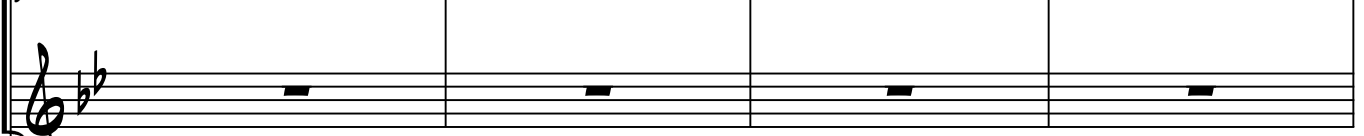
TENOR SAX.

DRUM SET

ELECTRIC GUITAR

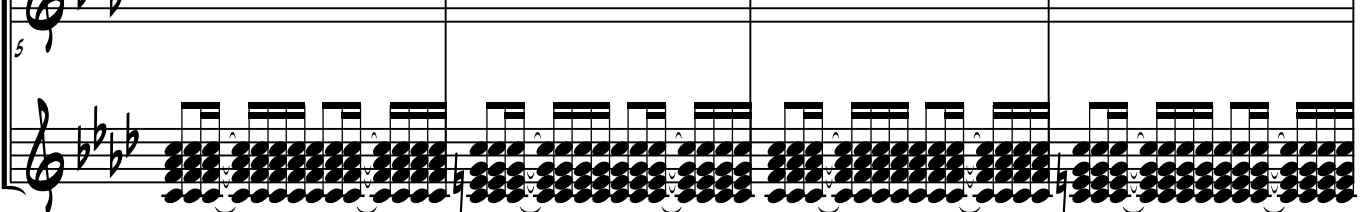
UKULELE

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

LLUITA TEMPLERA

2

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

LLUITA TEMPLERA

3

17

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

21

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

4

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

53

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

57

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

LLUITA TEMPLERA

6

A. SX.

41

T. SX.

D. S.

E. GTR.

41

UK.

A. SX.

45

T. SX.

D. S.

45

E. GTR.

45

UK.

LLUITA TEMPLERA

7

49

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

53

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

8

LLUITA TEMPLERA

A. SX.

57

T. SX.

D. S.

57

E. GTR.

57

UK.

A. SX.

61

T. SX.

D. S.

61

E. GTR.

61

UK.

LLUITA TEMPLERA

9

65

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

71

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

10 LLUITA TEMPLERA

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

The musical score is divided into five systems, each containing five staves. The staves are labeled as follows: A. SX. (Alto Saxophone), T. SX. (Tenor Saxophone), D. S. (Drum Set), E. GTR. (Electric Guitar), and UK. (Ukulele). The key signature is one flat (Bb) and the time signature is 7/8. The first system includes a rehearsal mark '10' and the title 'LLUITA TEMPLERA'. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, accidentals, and dynamic markings like '75'.

LLUITA TEMPLERA

85

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

87

A. SX.

T. SX.

D. S.

E. GTR.

UK.

ALTO SAX.

LLUITA TEMPLERA

Musical score for Alto Saxophone, titled "LLUITA TEMPLERA". The score is written in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. The piece consists of nine staves of music, with measure numbers 45, 50, 62, 66, 72, 77, 82, and 87 indicated at the beginning of their respective staves.

The score begins with a series of six measures, each containing a single dotted quarter note on a whole staff, with a measure rest of 4, 8, 8, 8, 8, and 8 measures respectively. The melody then begins on the second staff (measure 45) with eighth notes and quarter notes, featuring a key signature change to two sharps (F# and C#) in measure 48. The third staff (measure 50) continues the melody with eighth notes and quarter notes, ending with a measure rest of 8 measures. The fourth staff (measure 62) features a complex rhythmic pattern with many beamed eighth notes and quarter notes. The fifth staff (measure 66) continues this complex pattern, ending with a measure rest of 2 measures. The sixth staff (measure 72) features a key signature change to one sharp (F#) and continues the melody with eighth notes and quarter notes. The seventh staff (measure 77) continues the melody with eighth notes and quarter notes. The eighth staff (measure 82) continues the melody with eighth notes and quarter notes. The ninth staff (measure 87) ends with a measure rest of 5 measures.

TENOR SAX.

LLUITA TEMPLERA

4 8 8 8 8

37

44

51

63

67

74

81

5

DRUM SET

LLUITA TEMPLERA

LLUITA TEMPLEERA

4 8 8

24

31

37

43

49

55

60

The musical score is written for electric guitar in the key of B-flat major (three flats) and 4/4 time. It consists of eight staves of music. The first staff contains a treble clef, key signature, and time signature, followed by a measure with a quarter note and a measure with a half note, both marked with the number '4'. The subsequent staves contain various musical notations, including chords, single notes, and rests, with measure numbers 24, 31, 37, 43, 49, 55, and 60 indicated at the beginning of their respective staves. The notation includes a variety of note values, rests, and chord symbols, typical of a guitar score.

Musical score for 'LLUITA TEMPLERA' in G major (one sharp) and 4/4 time. The score consists of six systems of staves. The first system (measures 65-69) features a treble clef with a melody of eighth and quarter notes. The subsequent systems (measures 70-86) feature a treble clef with a melody of eighth notes and a bass clef with a steady accompaniment of eighth notes. Measure numbers 65, 70, 74, 78, 82, and 86 are indicated at the start of their respective systems. The piece concludes with a final measure (86) containing a whole note chord and a fermata.

LLUITA TEMPLERA

4

7

10

13

16

19

22

25

28

31

The musical score is written for Ukulele in the key of B-flat major (three flats: B-flat, E-flat, A-flat) and 4/4 time. It consists of ten staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of three flats, and a 4/4 time signature. A measure rest for 4 measures is indicated above the first staff. The music is composed of a series of chords, primarily triads and dyads, played in a rhythmic pattern of eighth notes. The chords are: B-flat major (B-flat, D-flat, F), E-flat major (E-flat, G, B-flat), A-flat major (A-flat, C, E-flat), and B-flat major (B-flat, D-flat, F). The score is divided into measures by vertical bar lines, with measure numbers 7, 10, 13, 16, 19, 22, 25, 28, and 31 marked at the beginning of their respective staves. The final staff ends with a double bar line.

34

37

40

43

46

49

52

55

58

61

64

67

70

73

76

79

82

85

Entrevista

A part dels edificis i construccions del romànic i de l'època de les colònies, quins altres punts d'interès podem trobar a Puig-reig? Principalment, l'església nova, la casa templera a Periques i el pont del mateix lloc?

De l'època medieval, a més de les esglésies romàniques, el que és més interessant i important- per la seva categoria arquitectònica- és el llegat dels Templers, que és del període gòtic: el pont de Periques, la casa de Periques, la Creu (caldrà estudiar si es va restaurar bé l'original o se'n va fer una còpia) que és/o era , sens cap mena de dubte la més important de tota la comarca, un magnífic exemplar obra d'un bon escultor. De l'època dels Templers jo crec que també cal destacar les pintures de l'església de Sant Martí, que tot i que tothom les qualifica de romàniques són del primer gòtic, amb interessants temes marians que jo m'atreveixo a relacionar amb els Templers pels fet que la Mare de Déu era la seva principal devoció. En aquets mateix sentit també destacaria les pintures de Sant Andreu de Cal Pallot, de tema marià també, amb la figura d'Isaïes, el profeta que relaciona EVA amb AVE (Maria).

A l'entorn de l'església romànica de Sant Martí es també destacable la rectoria, que fou la casa del Priorat de Puig-reig durant l'època dels Hospitalers, un magnífic edifici que, malgrat els canvis i adaptacions del temps, conserva la seva fesomia. I sens cap mena de dubte, el conjunt del castell, amb les cases, els murs que hi queden, restes excepcionals de la important muralla. Caldria fer-hi una bona campanya d'excavacions però jo ja em conformaria amb una neteja – herba, runam, objectes, etc.- a fons, que de ben segur que posaria al descobert un espai ple de sorpreses .

Jo dono molt valor a la gran quantitat de masies del terme municipal; bona part d'elles estan documentades des del s. XI i XII, al menys les més grans, com és el cas de El Lladó, Trulls, La Serra de Cap de Costa, El Soler de Jaumàs, La Cortada dels Llucs, La Casa Gran de Cal Riera, Tresserra, ... i algunes de petites però també història antiga, com es el cas de la Saleta de Fonollet, la Serreta, La Lladernosa, Subirana,... En aquesta zona del Baix Berguedà podem trobar totes les diferents tipologies de masies, un catàleg impressionant en un

entorn que malgrat el mal que van fer els incendis de 1994, encara conserva un equilibri entre boscos (alzina, roures i pins) i camps de conreu, tot en mig d'una excepcionalitat geològica, els magnífics gresos de Puig-reig, aquesta impressionant cadena de roques que donen una identitat paisatgística extraordinària: no hem d'oblidar que els gresos de Puig-reig formen part del Mur de Cosmo Caixa són un conjunts geològics de gran interès i excepcionalitat.

Què se'n sap sobre la recent descoberta dels forns Templers prop de la zona de Periques?

Els forns que es van descobrir quan es va fer l'autovia no són de l'època dels Templers sinó molt més moderns, del s. XVIII. Son molt comuns i no tenen res d'excepcionals, - es la meva opinió-; a finals del s., XVII i durant el XVIII es van ampliar masies i es van construir masoveries. L'activitat constructiva era important i els pagesos, sota la direcció dels mestres d'obra feien forns de teules, forns de guix i calç per disposar de matèries primeres i materials per aixecar masies o ampliar-les. Jo defenso la hipòtesi que el forn de Periques es va construir al XVIII per coure el pilot de teules que es van necessitar per cobrir la casa de periques quan aquesta es va convertir en masia, després de temps d'abandó. Potser també el van aprofitar els de la casa veïna de les Comes, una magnífica masia, també amb un bon i generós teulat.

Juguen algun paper important en la història del municipi?

El patrimoni en el seu sentit més global – material i immaterial, arquitectònic, pictòric, tradicions, etc.- és sempre testimoni, llegat d'una època. Una mostra del que vam ser, una petjada sobre el territori que defineix i parla d'unes persones que hi van viure; també de la seva manera de pensar, de sentir, de viure... Només cal saber llegir, interpretar, escoltar, aprendre del món que ensenya la història i que malauradament oblidem.

També ens diu que no hi ha res etern, que tot es efímer, que el temps i les persones passen , canvien, es transformen... i que aquets es el gran missatge de la vida, tant si la comptem en temps geològic (milions d'anys, per exemple els que fa que es va formar aquesta paisatge amb el riu erosionant una vall i

formant els materials que donen fesomia com per exemple els gresos que comentaven, o les zones de planura on s'han pogut treballar els camps de conreu...) o el temps històric, que es el temps humà: segles medievals, segles moderns, l'època industrial, avui...

Quines són les característiques principals a nivell estilístic d'aquests?

Estic totalment convençuda que els testimonis arquitectònics i artístics que ens han arribat del passat i que avui considerem patrimoni, són fruit del seu temps... avia'm si m'explico una mica més bé. Quan els puig-regencs del s. XII, segurament per iniciativa del rector de Puig-reig, van voler construir una nova església romànica (la que tenien devia ser un petit edifici preromànic envellit, el que van construir el 907), van buscar un mestre d'obres que els pogués garantir una obra segura i amb l'estil "modern" que es feien les esglésies en aquella època, però ajustat a un pressupost i a unes mides modestes... No es podien permetre contractar un mestre d'obres dels que treballava a les grans ciutats ni encarregar una catedral! Per tant el romànic de Puig-reig, el Gòtic de Puig-reig, és sempre així, com la majoria de la comarca i dels pobles semblants al nostre, auster, de dimensions ajustades, fet amb materials de la zona, sense pretensions...

Com avui: quan l'ajuntament de Puig-reig – i tots els ajuntaments de la seva mida- encarrega la construcció dels pavellons esportius, la piscina, la biblioteca, el camp de futbol, busca el mateix, un bon professional que li garanteixi una obra segura i ràpida, ajustada a un pressupost i unes mides que necessita el poble. No tenim tampoc avui arquitectes de nom internacional com es el cas de les grans ciutats.

Sobre les colònies, en les construccions com les torres dels amos o les esglésies dius que predomina un moviment anomenat historicisme. En què consisteix?

L'historicisme és un moviment arquitectònic que es desenvolupa a Europa a mitjans s. XIX lligat al Romanticisme, es a dir a l'interès per recuperar els orígens històrics, el passat. Els arquitectes europeus s'enamoren de l'art gòtic, de l'arquitectura de castells i catedrals i comencen a introduir els llenguatge

arquitectònics del gòtic en les seves construccions: les esglésies semblen catedrals gòtiques amb gàrgoles, vitralls, arcs apuntats, voltes de creuria,... les cases es decoren amb elements gotitzants (capitells, gàrgoles, vitralls, etc) i s'assemblen als castells de centreeuropea (Loira, Rin, Llacs italians...). Un bon exemple d'aquets estil és l'església de Cal Pons i també les dues torres.

De fet l'historicisme, que té una llarga acceptació durant tot el s.XIX i començaments del XX, evoluciona en alguns llocs d'Europa, sobretot en ciutats actives i líders en cultura, en l'estil anomenat Modernisme, que utilitzarà els mateixos materials i recursos decoratius (vitralls, ferro forjats, formes gotitzants) però amb sistemes constructius i materials molt més moderns i sobretot amb solucions molt més innovadores: per exemple en fàbriques com l'editorial Muntaner i Simon (Domènech i Muntaner), Can Codorniu (Puig i Cadafalch) .... En esglésies com la cripta Guell o la Sagrada Família de Gaudi, en cases com la Pedrera ... etc.

Per això quan els fabricants cotoners van començar a construir les fàbriques - els edificis més grans mai bastits fins aleshores a les nostres comarques- i al seu costat habitatges pels treballadors, esglésies, torres... ho van fer també amb l'estic de la seva època, la del Modernisme, i van escollir arquitectes que els hi garantien que l'obra seria segura, ràpida i que s'ajustaria a la qualitat/preu: no hem d'oblidar que ells vivien a Barcelona, en excepcionals cases a l'Eixample i que a més tenien tots les cases d'estiueig, a la platja o a la muntanya. Les torres les destinaven a passar uns quants dies, i mai van ser residències permanents. Per aquesta raó tampoc van escollir grans i cars arquitectes... més que els grans referents del Modernisme els arquitectes que encara feien servir formes i models de l'arquitectura històrica.

En l'Ametlla de Merola i Cal Marçal, quins edificis d'aquest tipus podem observar?

L'església de l'Ametlla de Merola és un clar exemple, com la de cal Pons, d'edifici historicista, formes medievals en tots els elements decoratius de la porta, el campanar i en els seus magnífics vitralls.

A cal Marçal, l'edifici més espectacular es la fàbrica, una de les més elegants de tot el Llobregat, que ha crescut harmoniosament respectant sempre el mateix mòdul. Dins la fàbrica destacaria la sala de la turbina, i l'edifici que la acull, una peça magnífica de l'arquitectura racional dels anys vint, el que en podríem anomenar ja Noucentisme.

Podem destacar algun edifici o punt interessat de les altres colònies, Cal Cases, Cal Riera i Cal Prat?

De cal Casas jo destacaria dos edificis: la torre -quina llàstima que estigui tant abandonada i feta malbé- un edifici historicista que recorda l'arquitectura alpina, i el magnífic bloc de pedra que coneixíem amb els nom dels "Pisos de Cal Casas", que formaven el carrer d'habitatges que es va construir per els treballadors de la colònia; llàstima també que les reformes han alterat la seva fesomia original i no han respectat el criteri de qualitat dels materials.

De cal Riera destacaria l'edifici que acollia la botiga i el cafè, una magnífica façana, i que malauradament també es conserva molt malament.

De cal Prat m'agrada la plaça de l'església i també la part posterior, amb l'escorxador i el camí que hi ha paral·lel al canal, on hi havia el bosc i el jardí de la colònia.

De totes les colònies de Puig-reig, les millor és sens cap mena de dubte Cal Pons, des del punt de vista arquitectònic i històric, i l'Ametlla, per la seva singular estructura urbana i per ser culturalment la més vital i viva de totes.

Amb aquest tipus de patrimoni històric, quines són les feines que normalment es fan per conservar-lo? En el cas de Puig-reig es duen a terme?

La conservació del patrimoni és responsabilitat del propietari, sigui públic (ajuntament, generalitat, etc.) o privat (particulars o església). Mantenir-lo és car, perquè es tracta d'edificis grans, que necessiten atenció i professionals qualificats per evitar el deteriorament i que la restauració no sigui un nyap.

En temps de bonança s'aconsegueixen subvencions per la restauració, per exemple com el cas de la restauració de l'Església romànica de Sant Martí de

Puig-reig, que es va fer als anys 1960, o la del Pont de Periques, als anys 1999, per part de la Diputació de Barcelona.

L'ajuntament de Puig-reig també ha fet obres importants de conservació a l'església de Cal Pons ... i està demanant ajudes per poder actuar a la Torre Nova.

L'Ametlla està molt ben conservada, gràcies a la feina que fan els veïns i l'ajuntament; Cal Vidal s'ensorra mica a mica, després de tants anys d'abandó...

Cada cas és un cas i té una explicació, que no vol dir una justificació.

El fet de que alguns d'aquest punts siguin de propietat privada impedeix la correcta conservació del patrimoni?

Que siguin propietat privada no impedeix la conservació, ans el contrari. La casa de periques s'ha restaurat i s'hi ha fet importants obres i és privada... l'ametlla de Merola també, per exemple. I la fàbrica de Cal Marçal, que també és privada, es conserva en molt bon estat...

Preus que es fa un bon patrocini de la cultura del poble?

Puig-reig es un poble amb força activitat cultural. Tenim la sort que la Polifònica de Puig-reig fa que sigui conegut arreu de Catalunya i del món i que persones del prestigi del Josep Pons, director del Liceu, sempre recordin que és fill de Puig-reig. La cultura musical és una conseqüència de la gran tradició que es va conrear a les colònies i d'unes quantes persones que han fet d'una afició, una professió i han assolit quotes de d'excel·lència molt grans. Aquest es un privilegi excepcional per un poble com el nostre.

Hi ha moltes maneres de promocionar la cultura, una es aquesta que acabo d'esmentar però també n'hi ha d'altres que ens impliquen a tots: per exemple que Puig-reig sigui el primer poble del Berguedà que va tenir biblioteca pública (1956) i que la biblioteca sigui encara avui un espai obert a tothom i dinàmic, i que en necessitem una de més gran ...

La cultura també es promoció amb activitats col·lectives com per exemple la del *Espectacle de Guillem de Berguedà i els Templers*, que ha aglutinant a tanta gent jove a l'entorn d'un episodi de la nostra història. O l'existència de l'associació dels templers...

Evidentment també cal el patrocini econòmic, el suport per poder tirar andanant. No hem d'oblidar que van ser els amos de les colònies els que van pagar les escoles de Puig-reig, tant la pública, que porta el nom de l'amo de cal Casas , Alfred Mata i Pons, i les parroquials.

I ja que parlem de cultura no puc deixar d'esmentar el gran paper que fa l'Institut de Puig-reig.

Sobre el Castell de Puig-reig, en el llibre del romànic es suggereix que una excavació en la zona podria ser de gran utilitat. Què impedeix fer-la?

Per poder excavar cal fer un projecte i disposar de diners (per poder pagar els professionals que ho han de fer, que són els arqueòlegs). També es necessita temps i la col·laboració dels veïns perquè vol dir posar el castell potes enlaire... i encara més diners, tant per conservar el que s'ha trobat com per refer el que cal refer després de les obres. En alguns casos fins i tot pot haver-hi expropiacions o canvis d'us, etc.

I evidentment cal definir l'espai d'excavació: els carrers i els llocs públics, dins les cases, els espais de muralla, etc.

I sobretot, el primer que cal fer es demanar permís al departament de cultura de la Generalitat i fer un projecte d'excavació.

4. Transcripcions audioquies

4.1 Transcripcions audioquies Ruta de les Colònies Tèxtils

4.1.1 Ametlla de Merola

Començarem la nostra ruta per la colònia de l'Ametlla de Merola. Els orígens d'aquesta es remunten a Mateu Serra, que va posar els ulls en el molí de l'Ametlla aconseguint l'any 1849 una llicència per utilitzar l'aigua del riu per a una màquina de vapor. Així doncs, les obres van començar l'any 1864. La colònia presentava un model paternalista per part dels amos que es va accentuar després de l'expulsió dels revolucionaris l'any 1890. La colònia es va anar modernitzant i expandint al llarg del temps, durant els anys de la II República i la Guerra Civil fins a la crisi dels anys 60 a partir de la qual la fàbrica va caure en desgràcia i, tot i les diferents i variades modernitzacions i reduccions de plantilla es va haver de tancar l'any 1998.

La colònia, dissenyada per Mateu Serra es va pensar d'una forma molt curosa i racional. La fàbrica es va situar al bell mig de l'espai urbanístic sempre amb un lloc reservat per créixer i el molí es va convertir en una casa pairal per a l'amo. Els pisos, que al principi eren de 50m² van esdevenir petites casetes unifamiliars de dos pisos totes pintades de blanc que contrastaven molt amb el maó de la fàbrica. Els carrers són llargs i hi ha tres places. Els serveis de la colònia estaven inserits en el paisatge urbanístic, fet poc habitual. A més, la disposició del canal rodejant els edificis i la influència dels amos van evitar que la construcció de muralles fossin necessàries. Tots aquests fets van afavorir que la colònia sembles un petit poble. També cal destacar l'edifici de l'església, d'estil historicista medieval, és a dir, té elements com el campanar, els elements decoratius de la porta o els magnífics vitralls que imiten l'arquitectura de l'època medieval.

L'Ametlla de Merola representa un perfecte exemple de Colònia Industrial a Catalunya. A més, tot i el tancament de la fàbrica els habitants segueixen reivindicant el seu patrimoni cultural, després de més de 100 anys d'història. Mantenen les manifestacions culturals i lúdiques, tals com la representació anual dels Pastorets de l'Ametlla de Merola "La Flor de Nadal". A més, han

aconseguit millorar les infraestructures de la zona i han impulsat el projecte de Parc Fluvial Berga-Navàs.

4.1.2 Cal Riera

Hem arribat a la Colònia de Cal Riera que mai va ser una de les més grans de la zona. El seu origen es remunta a la societat Manet, de Manresa, que va comprar els terrenys del vell molí fariner per construir-hi una fàbrica a més de demanar una llicència per utilitzar l'aigua del riu, construint una resclosa. Cap a l'any 1895 la fàbrica ja estava en funcionament, i els primers documents d'habitatges en la colònia daten de l'any 1905. Un fet que podem destacar de Cal Riera és que durant l'època de la postguerra van arribar molts treballadors de moltes zones d'Espanya, especialment d'Andalusia, Extremadura, Múrcia i Castella.

Els habitatges d'aquesta colònia responen al model d'habitatge plurifamiliar, el que avui en dia en podríem dir petites cases unifamiliars. Per mala sort una part d'aquestes estan deshabitades i en mal estat. L'edifici més singular d'aquesta colònia és davant vostre. El que destaca d'aquest edifici, que solia acollir el bar i el cafè, és la magnífica façana decorada amb varis elements com columnes o vàries finestres semblants a ulls de bous. Malauradament, no es conserva en bon estat. També és destacable la resclosa i la fàbrica.

4.1.3 Cal Vidal

Cal Vidal, construïda a finals del segle XIX, és l'última gran colònia construïda al Llobregat. Ignasi Vidal i Balet, de la família Vidal, compraria l'any 1892 els terrenys on es situaria Cal Vidal, ideals pel riu i per l'estació de tren, i demanaria una llicència per utilitzar l'aigua del riu.. La colònia comptava amb múltiples serveis, com una caixa d'estalvis, una botiga, un forn, una escola, un teatre i fins i tot una barberia. Un altre punt important era el Casal de la Dona, on durant els anys de postguerra es duia a terme l'anomenat "menager" on s'ensenyava a les noies a ser bones mestresses de casa i mantenir la tranquil·litat i l'ordre a casa. Malauradament va haver de tancar cap als anys 80 com la majoria de fàbriques tèxtils de Puig-reig.

La fàbrica és un gran edifici de pisos que destaca per la seva estructura cohesionada que va anar creixent al voltant de la turbina. També destaca la xemeneia construïda els anys 40. Es va posar en marxa l'any 1901 i filava cotó procedent d'Amèrica, Índia i Egipte. La turbina feia la feina de transformar l'energia hidràulica en elèctrica i distribuïa aquesta per tots els pisos de la fàbrica a partir d'un "arbre dret", un eix de ferro colat. Un fet curiós que podem observar és que la zona residencial està més elevada que la zona de la fàbrica cosa que donava la sensació de separació entre l'ambient de treballar i el de viure. A la zona residencial hi destaquen varis edificis, com l'església historicista imitant l'estil romànic, l'edifici del Casal de la Dona, amb el seu pati porxat imitant un claustre, les aules i dependències o la llar d'infants i l'edifici de la Fundació Vidal que actualment funciona de Museu.

Així doncs, Cal Vidal no destaca per ser la colònia més extraordinària, però tanmateix ens permet entendre el funcionament d'una colònia Industrial. A més, si es té temps es pot visitar el museu de la Colònia Vidal (del qual podeu obtenir més informació a la seva web <http://www.museucoloniavidal.org>).

4.1.4 Cal Marçal

La història de la Colònia de Cal Marçal es remunta a l'any 1886, en el qual la raó social "Antonio Torras, Hijos y Compañía" va obtenir permisos per utilitzar l'aigua del riu Llobregat com a motor d'una fàbrica, que van situar entre els barrancs de l'Alba i el torrent de la Granja. Entre els anys 1892 i 1905 la fàbrica i els habitatges es van anar construint i més tard sorgí el barri de la carretera, que dependria menys de l'activitat industrial. La colònia va ser venuda l'any 1915 a la família Pons i el 1929 a Josep Viladomiu i Sant Martí que va transformar la colònia modernitzant la fàbrica. El creixement més gran va ser durant els anys 50 en les quals la colònia es va expandir molt amb serveis com una escola o un cinema. Malauradament, la fàbrica va haver de tancar l'any 1998.

Sobre les construccions, podem destacar la fàbrica, que és una de les més elegants del Llobregat; basada en un mòdul principal, ha crescut sempre respectant-lo. Dins la fàbrica, tot i que no s'hi pugui accedir, és destacable la sala de la turbina, i l'edifici que l'acull, un bon exemple d'arquitectura racional dels

anys vint que ja podríem anomenar Noucentisme. A més s'ha de destacar que degut al fet que encara s'utilitzi l'edifici (tot i que no sigui en una fàbrica tèxtil) està molt ben conservat. Podem tenir una bona vista de la fàbrica des del pont de la Palanca, senyalitzat en el mapa, que travessa el Llobregat.

4.1.5 Cal Pons

La colònia de Cal Pons es va construir amb els serveis bàsics i l'espai bosc-jardí en un temps molt ràpid, entre 1875 i 1910, convertint una terra denominada erma en un espai industrial. El fundador de la colònia va ser Josep Pons i va ser el seu fill el que va impulsar la modernització i expansió d'aquesta especialment entre els anys 1870 i 1886. De fet, el mateix rei Alfons XIII va designar la colònia com a un punt emblemàtic en la seva visita l'any 1908.

Les obres de la fàbrica van començar l'any 1875, de la mà del mestre d'obres de Berga Francesc Joan Canals, que va presentar un projecte de fàbrica amb resclosa i canal de pisos, ideal per a créixer i aprofitar l'espai. L'edifici és de parets mestres fetes amb pedra del lloc, amb les naus cobertes amb revoltos que reposen en dues fileres de columnes de ferro colat i sota la teulada en dos pilars d'obra. El carrer de pisos més emblemàtic és el carrer d'orient, amb uns habitatges de façana simple, dues finestres per pis i una galeria que dona a l'espai de l'hort. Per accedir-hi, havien de treballar almenys 3 membres de la família i pagar un lloguer de 5 pessetes. A més, es podia llogar un hort, un tros de camp de secà i un galliner. Sobre els serveis de la colònia, aquesta comptava amb una escola, convent, teatre i casa de les noies.

Un altre espai molt important a la colònia era el jardí, amb les dues torres. Tot i no estar molt ben conservades, encara mantenen l'esperit de l'historicisme medievalitzant sota el qual es van construir amb detalls arquitectònics com capitells amb bestiar, decoració floral o gàrgoles a més de la grandesa dels espais amb escales de marbre amb baranes de ferro o els murals sobre els continents a la torre nova. També destaca l'església dedicada a Sant Josep, inaugurada l'any 1887. D'estil neogòtic, es projecta sobre una planta de creu llatina, amb la nau coberta de volta de creueria. Més tard es va decorar amb vitralls i es va acabar amb el campanar. L'església en general dona la sensació de pronunciar-se cap al cel. També es destacable que la colònia era un espai

tancat, rodejat de muralles i que el jardí era privat, però es va deixar als habitants utilitzar-lo quan no hi eren els amos.

4.1.6 Cal Casas

Cal Casas ha passat a la història com la colònia menys coneguda ja que va ser de les primeres a tancar durant la crisi del tèxtil l'any 1968. A més, ja que era molt pròxima al poble no es van construir mai molts habitatges i fins i tot, amb el temps, va ser absorbida pel nucli urbanístic del poble.

Des de l'any 1870, la petita fàbrica aprofitava l'antic molí fariner de Puig-reig. En aquests primers anys estava comandada per una barreja de raons socials amb industrials sallentins i berguedans i va ser, uns anys més tard, de la mà de l'empresari Llorenç Mata i Pons, que la fàbrica es va expandir. També es destacable que l'any 1925 es va inaugurar l'escola pública que avui en dia encara porta el nom del seu fundador, Alfred Mata i que va esdevenir fonamental per a Puig-reig.

Arquitectònicament podem destacar dues construccions; en primer lloc, la torre de l'amo, un edifici historicista que ens pot recordar a l'arquitectura alpina, amb les vàries decoracions i ornamentacions, especialment a la part posterior i que malauradament es conserva en un pèssim estat i, en segon lloc, els blocs de pisos anomenats "Pisos de Cal Casas" que, annexats a la fàbrica, formaven un carrer d'habitatges per als treballadors. En aquest segon cas els edificis es van reformar espatllant la fesomia original a més d'estar en un punt de difícil accés.

4.1.7 Cal Prat

Cal Prat és l'última colònia que visitarem en aquesta ruta i l'última que ens queda per veure de la zona de Puig-reig. Les construccions de la fàbrica de cotó i filatura van començar l'any 1871, i es va pensar per tenir molts pisos. Com que la colònia estava situada a prop del poble, una part dels treballadors que hi anaven vivien a Puig-reig. Tot i això és destacable que amb els anys va anar adquirint un bon nombre de serveis variats, tals com dues tavernes, una botiga, una barberia o un forn de pa.

Així doncs, la colònia té varis punts emblemàtics, tals com la fàbrica, la casa del director, situada a la plaça de l'església, l'església en si, que té un caire historicista i la just darrere d'aquesta, una zona de jardins amb un passeig, paral·lel al canal que abans funcionava de zona verda de l'espai industrial. En aquest lloc acaba la nostra ruta.

4.2 Transcripcions audioquies Ruta de Fonollet

4.2.1 Sant Marçal de Puig-reig

Començarem la nostra ruta per Sant Marçal de Puig-reig. En aquest curiós paratge que fàcilment podria passar desapercebut trobem l'església de Sant Marçal de Puig-reig, les primeres referències documentades de la qual daten de l'any 1026. Aquesta església sempre va ser una capella que depenia de la parròquia de Puig-reig, així que mai va tenir un caràcter parroquial, és a dir, esglésies sota el seu càrrec. Un altre fet interessant és que es esmentada al segle XII en una donació del vescomte Guillem de Berguedà, famós trobador i personatge públic. Tot i la importància d'aquest edifici l'any 1876 es va declarar conservada en mal estat i de fet abui en dia està un xic oblidada.

A nivell arquitectònic, és un edifici clarament romànic que consta d'una nau en forma de creu llatina amb un absis desplegat i coberta amb una volta de canó de mig punt, reforçada amb dos arcs que funcionen de contrafort. Un altre element és el porxo que cobreix l'entrada, acabat amb un arc de mig punt adovellat i les tres finestres, que tot i ser petites il·luminen l'interior de l'església. Es creu que l'església podria haver tingut un campanar, que per algun motiu (possiblement un llamp o la poca cura cap al l'edifici al llarg dels anys) va desaparèixer. Així doncs, aquesta església és un edifici romànic sobri que tot i estar una mica oblidat té un cert toc de la màgia d'aquells temps.

4.2.2 El Molí del Lladó

Hem arribat al Molí del Lladó, un punt d'interès únic a Puig-reig.

El Molí, que sempre va estar annexat a la casa del Lladó, que veurem més tard, es va anar construint al llarg dels anys ampliant-se així amb la gran bassa i uns edificis propers per a guardar tot allò que el molí produïa o necessitava.

Tot i que sempre va ser un lloc que atreia mirades, ja que per a una casa pairal tenir a més un molí suposava un afegit molt interessant és destacable el fet que ens arribés als nostres dies en molt bon estat. Aquest va ser propiciat per la bona conservació dels propietaris i pel fet que, al nodrir-se la bassa de les pluges i de la muntanya i no del riu, durant l'època de les Colònies els grans empresaris no van interessar-se pel lloc, arribant als nostres dies com l'últim molí amb bassa sencer de Puig-reig.

D'aquesta forma, avui en dia podem admirar la gran construcció que és la bassa d'aigua, a més dels edificis propers i de l'època, que el molí aprofitava per a generar energia. Aquesta gran paret de pedra va ser construïda curosament pedra a pedra i d'una forma molt lògica de tal forma que ha arribat intacte als nostres dies, com un retall d'aquell passat de cases pairals i camps.

4.2.3 El Lladó

Davant nostre podem observar un clar exemple del que suposa un tret característic del patrimoni cultural de Puig-reig, una casa pairal. Aquestes, repartides per tot el territori de Puig-reig formen un paisatge característic de casa de pagès i camp.

En aquest cas, la casa d'El Lladó té una llarga història, de la qual coneixem des del segle XIII. Així doncs, tot i ser un edifici un xic sobri, presenta elements del romànic de l'època. Un altre fet molt important, és que, com el Molí del Lladó, degut a la bona conservació del patrimoni per part dels propietaris ha arribat en molt bon estat als nostres dies, amb tots els seus afegits, tals com l'ermita de Santa Rita o el propi molí, que ja hem vist intactes.

Així doncs, podem veure diferents edificis en els quals destaquen diferents elements, tals com un petit afegit en una de les façanes de la casa, una petita estança circular, o alguns detalls com arcs de mig punt per a diferents portes i coberts. També és molt interessant la petita plana que es troba davant de la casa i des de la qual es poden tenir bones vistes de la zona del voltant.

A més, la casa també compta amb una ermita dedicada a Santa Rita, del segle XVIII i que, tot i no tenir cap característica que la faci destacar, té un cert significat per als creients de la zona. De fet, congrega, el dia 22 de Maig, Santa

Rita, unes 100 persones en la missa especial que se celebra anualment dedicada a la patrona dels impossibles.

4.2.4 La Madrona

Com hem comentat prèviament, ens trobem davant d'un altre clar exemple de casa pairal. D'aquestes estructures n'hi ha repartides per tot el municipi, de fet en la ruta que estem fent avui ja hem vist el Lladó, que té molta història i més en davant veurem Vila-Rasa que també és un clar exemple. També hem de tenir en compte que en molts casos aquestes cases de pagès són a més edificis del romànic cosa que també els dona un cert valor històric. De fet, en la majoria dels casos, estan documentades des dels segles XI o XII. Un dels fets especials que presenta la Madrona és la seva situació, molt pròxima al conegut "Roc de la Madrona", una estructura rocosa a la qual es pot ascendir, que sembla predominar sobre la zona des d'un punt elevat.

4.2.5 Sant Sadurní de Fonollet

Hem arribat a Sant Sadurní de Fonollet, l'església més allunyada del nucli de Puig-reig. Aquesta, igual que l'església de Sant Marçal va dependre sempre de la parròquia de Sant Martí de Puig-reig. Tot i estar situada dins el terme municipal, el lloc de Fonollet era bastant rellevant ja que famílies com la vescomtal del Berguedà hi tenien importants propietats, i per tant, interessos econòmics, fins al punt que actualment encara hi ha un gran nombre de cases de pagès i cultius en la zona.

Tot i que avui en dia l'edifici està rodejat d'altres construccions modernes encara podem intuir l'estructura original, una església d'estil romànic, formada per una nau rectangular, coberta amb una volta apuntada i rematada per un absis circular. El punt més interessant és el mur en el qual hi ha la porta d'entrada, coronada amb un arc de mig punt fet amb dovelles i ressaltada per una arquivolta. També en podem veure una altra en la finestra sobre la portalada. És interessant observar el campanar d'espadanya, de doble obertura que corona aquesta petita joia romànica.

4.2.6 Vila-rasa

Finalment, ens trobem en una altra casa pairal, que també forma part del conjunt paisatgístic de masies de la zona. Al llarg d'aquest últim tram del recorregut haureu vist aquest paisatge de camps i algun petit bosc, amb moltes cases de pagès. Així doncs, en aquest cas podem veure com aquesta casa es presenta com un gran edifici de varis pisos, amb un garatge per a guardar l'instrumental del camp i amb els fonaments d'un edifici en un costat de la casa que podria pertànyer a alguna època anterior, semblant a un pou. De fet, la finca compta inclús amb una bassa natural, probablement alimentada per algun rierol. Ara només cal que gaudiu de l'esplèndida vista dels camps al voltant de la casa.

4.3 Transcripcions audioquies Ruta de Merola

4.3.1 Casa Gran de Cal Gregori

El primer punt interessant que trobem en la nostre ruta és la Casa Gran de Cal Gregori. Tot i que pot semblar una casa com qualssevol altre en aquesta podem observar un clar exemple del que suposa un tret característic del patrimoni cultural de Puig-reig, una masia. Pot semblar un fet irrellevant però aquestes formen un paisatge característic, el paisatge de camp i casa de pagès, és a dir, un o varis edificis que servien per a guardar els estris del camp i perquè hi visquessin els agricultors, envoltada d'una zona, normalment bastant anivellada, en la qual es llaurava el camp. D'aquestes estructures n'hi ha repartides per tot el municipi i fins i tot en aquesta ruta en veurem un parell més, Sobirana, que té molta història i Cal Circuns que també és interessant. També hem de tenir en compte que en molts casos aquestes cases de pagès són a més edificis del romànic cosa que també els dona un cert valor històric. De fet, en la majoria dels casos estan documentades des dels segles XI o XII.

4.3.2 Castell de Merola

Ens trobem a la zona de l'antiga Merola, i davant nostre podem veure el Castell de Merola, que està documentat des de l'any 983. També es coneix que l'església de Santa Maria, al seu costat, ja estava edificada a finals del segle X o principis del segle XI. Sota el domini dels senyors de Berga, el castell va ser

una defensa que protegia el corredor de terres des del Baix Berguedà fins al sector més oriental del comtat de Berga. Més tard va passar a formar part del patrimoni de Pallars i cap al segle XI estava senyorejat per una família. Gràcies a la documentació de l'època, sabem que el castell va ser venut dues vegades, l'any 1309 i el 1396, i va acabar caient en decadència, tal com podem observar en com ens ha arribat als nostres dies.

Actualment només queda dempeus una paret i fragments d'una altra. En la seva època tenia quatre nivells, uns baixos, dos pisos i un terrat emmerletat. El mur que encara resta, el mur de tramuntana, és de gaire bé cinc metres d'alçada i està coronat amb quatre merlets. En aquest, encara podem veure les restes de dues voltes de pedra de mig punt, les cobertes dels baixos i del primer pis i les restes de dos portals, al primer i al segon pis que estan rematats amb un altre arc de mig punt. Si us hi fixeu, veureu que no hi ha cap finestra, fet típic en aquest tipus de construcció, una obra romànica militar del segle XII, que estava destinada a la lluita i per tant no en requeria, és a dir, que utilitzava les finestres per a veure l'enemic però no per a ser vist des de l'exterior. Així doncs, aquest edifici suposa un clar exemple del típic romànic militar.

Seguidament veurem la nova església de Santa Maria de Merola.

4.3.3 Santa Maria de Merola s. XVII

Al costat mateix del castell podem veure la nova església de Santa Maria de Merola, que va ser consagrada l'any 1609 com a successora de l'antiga església romànica del segle XI que es va deixar d'utilitzar pel fet que estava molt lluny del nucli de Merola i que més tard veurem.

L'edifici, d'estil renaixentista, està format per una sola nau amb varis annexos laterals, tots majoritàriament pensats en formes geomètriques i més aviat rectes, contrari, per exemple, als típics absis circulars del romànic. Al costat de l'edifici podem veure una creu que surt del terra, un petit monument simbòlic. En aquesta església s'adorava una Mare de Déu, una estatueta tallada de fusta d'uns 80 cm, amb un vel i un mantell que la cobria i amb el nen Jesús assentat al seu genoll. Tanmateix, aquesta petita estàtua no es conserva avui en dia en

l'església. També té un campanar que no s'eleva excessivament de la resta de l'edifici amb dues obertures, on només hi queda una campana.

Tot i no ser un edifici amb un valor històric tan important com els edificis del romànic, també presenta una certa elegància i complementa d'alguna forma el paratge format, en aquells temps, pel Castell de Merola.

4.3.4 Casa Sobirana

Sobirana, situada enmig d'una ampla vall al vessant dret de la Riera de Merola, es presenta com a una finca que, com el seu nom indica, fa de sobirà en certa manera de la seva àrea i com un edifici que, tot i semblar senzill, té els seus punts interessants i els seus petits misteris que la història ens ha deixat.

En primer lloc, el fet curiós que podem veure és en el vessant nord-est de la casa, que té un parament interessant pel fet que sembla que podria pertànyer a una torre, la qual va servir per a edificar la casa. En segon lloc, també podem observar en els altres murs una porta tapiada, vàries finestres també tapiades i una llinda monolítica (una gran pedra que aguanta el pes d'un mur) i de la qual es diu que és la pedra més antiga de Puig-reig que possiblement formava part d'un edifici anterior les pedres del qual es van aprofitar per la nova construcció. També és interessant la porta d'entrada de la finca, típica dels segles XVII – XVIII, i les vàries sitges al voltant de la casa, forats per conservar els aliments que podrien pertànyer a l'època.

Aviat arribarem a l'església romànica de Santa Maria de Merola, que està situada molt propera a Sobirana.

4.3.5 Santa Maria de Merola Romànica

Hem arribat a l'església de Santa Maria de Merola que, tot i estar en estat de decadència i en una àrea que pot passar fàcilment desapercibuda es un edifici insigne de la zona de Merola.

Les primeres referències que tenim d'aquesta església daten del segle IX, i va perdurar amb un caràcter parroquial (és a dir, amb un seguit d'esglésies més petites al seu càrrec) fins al segle XIX. També sabem que durant un temps hi van residir un grup de monjos. Aquesta església va mantenir el culte fins al

segle XVI, moment en què es va edificar una església nova més pròxima a la Torre de Merola ja que l'antiga era de difícil accés. Així doncs, va quedar en un estat d'abandonament total fins els nostres dies i es va anar perdent a llarg dels anys.

En aquesta línia d'abandó, podem veure que queda ben poca cosa de l'església romànica. Principalment, veiem una paret formada amb dos arcs de mig punt, i una finestra que insinua la forma d'una creu. Abans es podien observar també les restes d'un absis, que ara està desaparegut. L'edifici que es veu arribant a l'església és el lloc on possiblement residien els monjos. També és interessant tenir en compte que molt possiblement va patir varies reformes al llarg dels anys que van canviar l'estructuració original.

4.3.6 Cal Circuns

Hem arribat a l'últim punt de la nostra ruta que curiosament té una estreta relació amb el primer que hem vist. Com hem comentat prèviament, aquesta casa també forma part del conjunt paisatgístic de masies de la zona. En aquest cas podem apreciar especialment els camps al seu voltant i com aquests elements estan integrats en la zona de la masia. A més, tot i que aquesta està un xic abandonada, presenta elements que denoten la seva antiguitat i valor històric tals com els grans blocs de pedra utilitzats en la seva estructura i les diferents portes i finestres.

4.4 Transcripcions audioquies Ruta Templera

4.4.1 Sant Martí de Puig-reig

El primer edifici que veurem en aquesta ruta és l'església de Sant Martí de Puig-reig, de l'època del Romànic, que representa per a Puig-reig l'edifici amb més valor històric com seguidament veurem.

Antigament hi havia una altre església de Sant Martí, consagrada l'any 907, acte en el qual hi va ser present el fill de Guifré el Pilós i que va tenir una època pròspera junt al castell de Puig-reig. Cap a l'any 1145 l'actual església on ens trobem s'estava construint. Aquesta, va tenir una època daurada gràcies als

templers, però quan va passar a mans dels hospitalers va entrar en decadència i va passar a ser una simple parròquia.

Datat del segle XII i pertanyent al segon romànic, arquitectònicament l'edifici està compost d'una única nau coberta per una volta de canó lleugerament apuntada i que acaba en un absis que és igual d'alt i de llarg que la resta de la nau. Les finestres de l'església també presenten decoracions del romànic, amb arcs de mig punts o arquivoltes, a més de tenir dos finestrals, un d'ells pertanyent al gòtic. L'edifici també compta amb quatre contraforts a cada banda i un campanar d'espada amb dues obertures que s'eleva bastant de la façana, essent un clar exemple de la sobrietat romànica. També es molt destacable el portal, que està format per tres arcs de mig punt i dues arquivoltes ornamentades amb un escacat, una trama geomètrica. A més, presenta quatre columnes, dues per banda que, tot i estar deteriorades, encara presenten algunes de les decoracions geomètriques de l'època.

Ja al segle XX es va descobrir a l'església una làpida sepulcral, ara al museu de Berga que mostra un cavaller jacent, Guillem de berguedà i un seguit de pintures de l'època templera molt interessants presentades en tres plafons.

En el primer plafó podem observar l'escena de l'anunciació en la qual Gabriel anuncia a Maria que tindrà el fill de Déu a més de l'escena de la visitació en la qual Maria abraça la seva cosina Elisabet. Destaquen uns colors forts, vermellorsos i verds, poc detallistes però segurs. El segon plafó també mostra a Maria, aquest cop sostenint el nen Jesús fent ús de icones orientals, tal com el gest de la mà de Maria. El tercer és una representació única ja que presenta una temàtica oriental al mostrar la figura d'una serp entrelaçada amb dos caps, un amb un bec i un amb dents de carnívor que suggereixen l'oposició entre Ave Maria redemptora i Eva pecadora. Els tres plafons mostren temes típics dels templers, l'adoració a la Mare de Déu.

4.4.2 Castell de Puig-reig

A prop de Santa Martí de Puig-reig, hem arribat al Castell de Puig-reig, situat en un petit puig al peu del riu Llobregat, va ser un dels punts més avançats de l'entramat de petites fortaleses destinades a la repoblació del territori el segle

XI. Cap a l'any 984 sabem que el terme del castell ja ocupava els llocs de Fonollet, la Lladernosa i la Vall de Merola a més del terme de Puig-reig. Una de les històries més interessants d'aquest castell és que cap al segle XII pertanyia al famós trobador, Guillem de Berguedà, que hi residia i que al morir va deixar-lo a l'orde templera, acció rebel que va tardar uns anys a aconseguir-se degut al ressentiment del rei a perdre aquest territori. Tanmateix, un cop feta aquesta donació, l'orde va convertir Puig-reig en el centre d'una comanda que va ser pròspera durant molts anys i que va situar Puig-reig al mapa fins que a l'any 1300 l'orde va haver de vendre el castell degut a problemes econòmics. A partir d'aquest punt el castell va passar per diferents dominis, primer de la casa de Cervera, després a Arnau Sescomes, bisbe i finalment com a mas, conegut el segle XVII com a Mas Dodeny. Aquests canvis de propietari es van reflectir en el fet que caigués en desús durant llargs períodes, arribant a un estat poc cuidat i poc definit als nostres dies com seguidament veurem.

Així doncs, avui en dia encara podem veure restes del castell però una mica difuses. En primer lloc, els tres cingles, com petites muralles, que heu pogut observar i observareu pujant i baixant del castell, i que suposaven el perímetre de les muralles del que era el castell de Puig-reig, que arribava fins a la Plaça de la Creu (el punt on hem començat la ruta). La base de la part més elevada de la zona, on estem ara, és una gran roca de pedra, sobre la qual es va edificar el castell i una capella preromànica de la qual avui no en queda res. El que la gent normalment coneix com a castell en sí, l'edifici, és la casa que tenim davant nostre i a la qual hem accedit pel característic arc apuntat que dona pas a un passadís. Tanmateix, això podria ben ser un error, ja que no hi ha proves que ho constatin amb seguretat; aquest petit misteri no es solucionarà fins que es faci una excavació a la zona. Tot seguit baixarem per l'antic carrer del Castell.

4.4.3 Casa Templera

Davant nostre veiem l'església de Santa Maria de Periques, situada en un puig des del qual es veu tot Puig-reig. Aquesta església és de difícil identificació ja que mai va dependre de l'església parroquial de Puig-reig i per tant no se'n conserva molta documentació de l'època medieval. Dedicada a la Mare de Déu

del Carme, es creu que antigament s'anomenava església de Sant Julià de la Garriga i que més tard va prendre el nom de la casa veïna, Periques. Així doncs, al llarg dels anys va anar rebent donacions de diferents cases tenint cap al segle XII tenia un caràcter parroquial, és a dir, que tenia altres esglésies més petites al seu càrrec. Tanmateix, va ser abandonada cap al segle XIII i ja no es va tornar a utilitzar fins al segle XIV, encara amb l'antic nom, que no es va canviar fins al segle XX, després de dos segles d'abandó.

Així doncs, hem de tenir en compte que l'estructura de l'edifici ha patit modificacions al cap dels anys, però tot i això segueix conservant el seu esperit romànic intacte. Actualment només té una nau, però es creu que en podria haver tingut fins a tres. També té un absis simple i alguns petits elements decoratius, tals com una finestra amb un arc de mig punt, una arcada, o un campanar d'espada amb una sola obertura possiblement modern. Si voleu podeu entrar i tocar la campana, que ressonarà per tot Puig-reig.

4.4.4 Santa Maria de Periques

Davant nostre veiem l'església de Santa Maria de Periques, situada en un puig des del qual es veu tot Puig-reig. Aquesta església és de difícil identificació ja que mai va dependre de l'església parroquial de Puig-reig i per tant no se'n conserva molta documentació de l'època medieval. Dedicada a la Mare de Déu del Carme, es creu que antigament s'anomenava església de Sant Julià de la Garriga i que més tard va prendre el nom de la casa veïna, Periques. Així doncs, al llarg dels anys va anar rebent donacions de diferents cases tenint cap al segle XII tenia un caràcter parroquial, és a dir, que tenia altres esglésies més petites al seu càrrec. Tanmateix, va ser abandonada cap al segle XIII i ja no es va tornar a utilitzar fins al segle XIV, encara amb l'antic nom, que no es va canviar fins al segle XX, després de dos segles d'abandó.

Així doncs, hem de tenir en compte que l'estructura de l'edifici ha patit modificacions al cap dels anys, però tot i això segueix conservant el seu esperit romànic intacte. Actualment només té una nau, però es creu que en podria haver tingut fins a tres. També té un absis simple i alguns petits elements decoratius, tals com una finestra amb un arc de mig punt, una arcada, o un

campanar d'espadanya amb una sola obertura possiblement modern. Si voleu podeu entrar i tocar la campana, que ressonarà per tot Puig-reig.

4.4.5 Cal Pallot

Ens trobem davant del que suposa un tret característic del patrimoni cultural de Puig-reig, una masia. Pot semblar un fet irrellevant però aquestes formen un paisatge característic, el paisatge de camp i casa de pagès, és a dir, un o varis edificis que servien per a guardar els estris del camp i perquè hi visquessin els agricultors envoltada d'una zona, normalment bastant anivellada, en la qual es llaurava el camp. D'aquestes estructures n'hi ha repartides per tot el municipi i fins i tot aquesta en concret tenia una església i una necròpoli que veurem seguidament. Així doncs, podem suposar que aquesta casa de pagès té a més un cert valor històric ja que molt possiblement també pertany a l'època del romànic, tret característic de la mateixa forma de tot aquest seguit de masies que trobem al llarg de Puig-reig.

4.4.6 Necròpoli de Cal Pallot

Estem en la necròpoli de Cal Pallot, un paratge amb molta història. És molt probable que existís ja en temps primitius i que de fet comptés fins i tot amb un nombre encara més gran de tombes, aquests forats a la roca que veieu. De fet, fa uns anys es va trobar un esquelet de l'edat del bronze en unes cistes mortuòries de la necròpoli. Possiblement les tombes d'aquesta etapa van desaparèixer degut a que es va utilitzar aquesta roca per a la construcció de l'església.

Dintre d'aquesta necròpoli podem observar 5 sepultures, unes 8 tombes d'adult i finalment unes dues o tres tombes d'infant. Les reconeixem ja que tenen una lleugera forma a persona, és a dir, amb el cap marcat. Tanmateix, les d'infant tenen una forma més regular, com un quadrat. També podeu veure dues tines, uns forats a la roca que s'utilitzaven per a guardar diferents materials i aigua. Es creu que les tombes que podem veure daten del segle XI. Seguidament veurem Sant Andreu de Cal Pallot.

4.4.7 Sant Andreu de Cal Pallot

Sant Andreu de Cal Pallot serà l'últim punt que veurem en aquesta ruta. De Sant Andreu de Cal Pallot se'n coneix molt poc. Com hem vist abans, en aquesta zona hi va haver un poblament, però la primera referència és del segle XIV, de Sant Andreu de Gamissans, una església parroquial, que es creu que va esdevenir l'església que tenim davant nostre.

Aquest edifici romànic està format per una nau a la qual s'hi adjunta un absis semicircular cobert per una volta de pedra i amb un petit element decoratiu, una cornisa motllurada que pràcticament ressegueix l'església. La porta d'entrada, encarada a la necròpoli, està formada per dos arcs de mig punts protegits per una arquivolta motllurada. Així doncs, és sòbria i senzilla exteriorment, amb un campanar d'espada com a element decoratiu que ha perdut una de les dues obertures degut a un llamp durant una tempesta l'any 1975.

Tanmateix, a dins de l'església podem veure unes decoracions murals romàniques restaurades als anys 80 que són molt interessants. En aquests murals dispersos, es mostren imatges de decoracions típiques de cortinatges, o per exemple d'una figura composta de tres creus emmarcades en un cercle. També podem veure un mural en el qual hi ha un grup de quatre figures, una de les quals porta una corona amb la inscripció MULTA, fent referència als pobles del món. Fins i tot podem observar un Pantocrator, amb els temes de la Psicostasi, moment del judici final en el qual Déu avalua el conjunt d'éssers humans, en aquesta pintura fent ús d'una balança amb l'arcàngel Gabriel sant Miquel i una bèstia. Així doncs aquestes pintures destaquen per la tècnica utilitzada i per a l'ús d'uns colors rogencs, típics del romànic.